

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

Орган Саюза савецкіх пісьменнікаў Беларусі, Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Совеце Міністраў БССР, Міністэрства кінематографіі БССР і Камітэта па справах культуры-асветных устаноў пры Совеце Міністраў БССР

№ 12 (659)

Субота, 20 сакавіка 1948 года.

Цана 50 кап.

Пленум Цэнтральнага Камітэта КП(б) Беларусі

12—16 сакавіка 1948 г. адбыўся чарговы XVI пленум Цэнтральнага Камітэта КП(б) Беларусі.

Пленум заслухаў і абмеркаваў даклад сакратара ЦК КП(б) Беларусі тав. Гусарава аб выкананні пастановы ЦК ВКП(б) ад 25 студзеня 1947 года «Аб рабоце ЦК КП(б) Беларусі» і даклад сакратара ЦК КП(б) тав. Ігнатьева аб ходзе падрыхтоўкі калгасаў, МТС і саўгасаў рэспублікі да веснавой сябу і мерах па яе паспяховаму правядзенню.

Па дакладу таварыша Гусарава выступілі тт. Чарнышоў В. Е. (сакратар Брэсцкага абкома КП(б)Б), Філімонаў П. Н. (сакратар Магілёўскага абкома КП(б)Б), Маранкоў П. В. (сакратар Пінскага гаркома КП(б)Б), Казлоў В. І. (Старшыня Вярхоўнага Савета Беларускай ССР), Панамарэнка П. К. (Старшыня Савета Міністраў БССР), Кляшчэў А. Е. (сакратар Полацкага абкома КП(б)Б), Брыкаў А. Д. (сакратар Асіпаўіцкага райкома партыі, Бабруйскай вобласці), Кудраеў В. Г. (сакратар Віцебскага абкома КП(б)Б), Турык Г. Ф. (сакратар Лідскага райкома партыі, Гродзенскай вобласці), Кісялёў К. В. (нам. Старшыні Савета Міністраў БССР), Карасёў І. Н. (сакратар Палескага абкома КП(б)Б), Цанава І. Ф. (міністр Дзяржаўнай бяспекі БССР), Клімаў І. Ф. (сакратар Маладзечанскага абкома КП(б)Б), Макараў І. Н. (нач. Кіраўніцтва па правярцы партарганаў ЦК КП(б)Б), Бандарэнка П. В. (старшыня Баранавіцкага аблвыканкома), Тур І. П. (сакратар ЦК КП(б)Б), Ахуімовіч Н. Е. (сакратар Гомельскага абкома КП(б)Б), Вятроў І. Д. (пракурор БССР), Шаўчэнка Г. Г. (сакратар Слонімскага райкома КП(б)Б, Баранавіцкай вобласці), Эльман А. П. (нам. Старшыні Савета Міністраў БССР), Машэраў П. М. (сакратар ЦК ЛКСМ Беларусі), Тубеліс В. І.

(сакратар Ашмянскага РК КП(б)Б, Маладзечанскай вобласці), Каган Я. Н. (міністр мясцовай прамысловасці БССР), Стэльмах А. К. (сакратар Пухавіцкага РК КП(б)Б, Мінскай вобласці), Чорны І. Л. (старшыня Дзяржаўнага Бюро, Іаўчук М. Т. (сакратар ЦК КП(б)Б па прапагандзе і агітацыі), Грашчанкаў Н. І. (прэзідэнт Акадэміі навук БССР) і Зімянін М. В. (сакратар ЦК КП(б)Б па кадрах).

Па дакладу тав. Ігнатьева выступілі тт. Лукашэвіч Д. А. (нам. старшыні Магілёўскага аблвыканкома), Сіляеў Ф. П. (старшыня Брэсцкага аблвыканкома), Калінін П. З. (сакратар Гродзенскага абкома КП(б)Б), Валашын І. Ф. (міністр Дзяржаўнага кантролю БССР), Васілевіч Е. П. (сакратар Ушацкага райкома партыі, Полацкай вобласці), Касцюк С. С. (міністр сельскай гаспадаркі БССР), Ждановіч А. Ф. (старшыня Бабруйскага аблвыканкома), Галадушка З. М. (міністр меліярацыі БССР), Красікаў Н. П. (заг. сельгасадзела ЦК КП(б)Б), Івашчанка Т. Н. (старшыня Глускага райвыканкома, Бабруйскай вобласці), Мачульскі Р. Н. (прадстаўнік Савета па справах калгасаў пры ўрадзе Саюза ССР па БССР), Асадчы А. П. (сакратар Віцебскага абкома КП(б)Б), Сядых В. Я. (старшыня рэўкамісіі ЦК КП(б)Б).

Па дакладах тт. Гусарава і Ігнатьева пленум прыняў адпаведныя рашэнні.

Пленум ЦК КП(б) Беларусі абмеркаваў таксама арганізацыйныя пытанні.

Пленум выбраў другім сакратаром ЦК КП(б) Беларусі тав. Ігнатьева С. Д.

Пленум вывёў са складу членаў ЦК КП(б)Б Наталевіча Н. Я.

Пленум вызваліў тав. Круленю І. А. ад абавязкаў члена бюро ЦК КП(б)Б.

НА ўзровень сучасных задач

У плане паспяваення сталінскай пяцігодкі вялікае месца адводзіцца будаўніцтву. «Нам належыць здзейсніць аднаўленне разбуранага жыллёвага фонда гарадоў, рабочых пасёлкаў і сёл у раёнах, якія падвергліся акупацыі, а таксама разгарнуць новае будаўніцтва жылля ў памерах, якія забяспечылі б значнае палепшэнне жыллёвых умоў працоўных».

Так запісана ў законе аб пяцігадовым плане аднаўлення і развіцця народнай гаспадаркі СССР на 1946—1950 гады.

Паспяховае выкананне гэтай велізарнай праграмы будаўніцтва ў значнай меры залежыць ад нашых архітэктараў, ад іх умений ствараць высокакачэсныя праекты самых рознастайных будынкаў, якія адлюстроўвалі б усю веліч сталінскай эпохі.

«І мы ў праве чакаць — пісьму ў 1945 годзе Міхаіл Іванавіч Калінін, — што нашы архітэктары здольныя справіцца з задачай, якія выпалі на іх долю».

Партыя і ўрад стварылі ўсе неабходныя ўмовы для паспяховай працы нашых архітэктараў.

Як жа архітэктары спраўляюцца з гэтай велізарнай задачай?

Разгорнутае нашым гераічным народам па ўсёй краіне будаўніцтва наглядна гаворыць аб дадатных і адмоўных баках развіцця Беларускай архітэктуры. Вынікі гэтага будаўніцтва за апошні год сведчаць аб тым, што беларускія архітэктары дасягнулі некаторых поспехаў у сваёй працы. Па іх праектах адноўлена ў рэспубліцы нямецка-фашысцкай дамоў і грамадскіх будынкаў, якія сталі значна лепшымі і прыгажэйшымі, чым былі да вайны.

Нядаўна прыняты генеральны план рэканструкцыі сталіцы нашай рэспублікі, па якому горад Мінск павінен стаць адным з прыгажэйшых гарадоў. Ужо ў мінулым 1947 годзе закончана некалькі будынкаў, якія, хача і не пазбаўлены значных недахопаў, усё ж вызначаюць той велічыню веліч нашай сталіцы, якой па-сапраўднаму будзе ганарыцца беларускі народ.

Аднак, поплеч з некаторымі дасягненнямі ў рабоце нашых архітэктараў маюцца яшчэ шэраг істотных недахопаў. Адным з такіх недахопаў з'яўляецца тое, што многія архітэктары Беларусі, ідучы па шляху пераадолення буржуазнага канструктыўнага і кубізма, не ўзялі мацэра да класічных твораў у ар-

хітэктуры, а слепа запэўваюць нескаторыя фрагменты, не рэдка пры гэтым упадаючы ў яны фармалізм. Такія архітэктары не ствараюць нішта новае, сваё ўласнае, арыгінальнае, а упадаюць у безгустоўную электрыку стыля. Мы, вядома, не можам адмаўляць у архітэктуры, як і ў іншых відах мастацтва, багату спадчыну мінулага. Наадварот, толькі пры скарыстанні багацейшага наследства мінулага, у асабліваці народнай творчасці, можна ўзняцца на ўзровень сучасных задач, ствараць цікавыя, арыгінальныя беларускія архітэктурныя стылі. Пакуль што яго яшчэ няма, але ён павінен быць, і ён будзе.

Нашы архітэктары сталі на правільны шлях, павёўшы барацьбу з канструктыўнізмам і фармалізмам у беларускай архітэктуры, але трэба не баяцца крытыкі і самакрытыкі. Больш сурова і жорстка падзяргаць усе недахопы ў сваёй рабоце большавіцкай крытыцы. На жаль, з крытыкай і самакрытыкай, пакуль што, сурод нашых архітэктараў абстаіць справа не зусім добра.

Другім сур'ёзным недахопам у рабоце нашых архітэктараў з'яўляецца тое, што яны слаба яшчэ вывучаюць народную творчасць, якой здаўна славіцца Беларусь, і мала скарыстоўваюць народнае мастацтва ў сваіх творах. Пошукі архітэктара Валодзькі ў гэтым напрамку маюць некаторую цікавасць. Але яго праца часам зводзіцца да штучнага перанясення беларускага арнаменту ў свой твор, без належнага творчага ўвасаблення.

Трэба адкрыта сказаць нашым архітэктарам, што многія будынкі, створаныя па іх праектах, аднастайныя, шэрыя, сумныя, ад іх вея казмарыя, голым канструктыўнізмам. Альбо ва ўгледзі знешняй прыгажосці, паўшана асноўнае правіла нашай архітэктуры — будаваць тана, трывала, прыгожа і зручна для жыцця. Можна назваць назвала нашых архітэктараў, якія зважаюць гэтак правіла савецкай архітэктуры.

Масаве будаўніцтва ў нашай рэспубліцы з'яўляецца неабходнай умовай далейшага ўздыму народнай гаспадаркі і культурнага росту як сельскага, так і вёскі. Здавалася б, што першачарговая задача нашых архітэктараў — забяспечыць масавы будаўніцтва высокакачэснымі праектамі жыллёвых будынкаў, прычым самы актыўны ўдзел у бу-

даўніцтве новай сацыялістычнай вёскі, каб яна была культурнай і ўпарадкаванай. Таму няк нельга згадзіцца з тымі архітэктарамі, якія складаюць праекты масавага будаўніцтва па старому шаблону, без уліку спецасаблівасці рэльефа мясцовасці, гістарычнага вопіска горада ці вёскі і іх архітэктурных традыцый. Аб гэтым сведчаць сёння дамоў, пабудаваных у мінулым годзе ў рэспубліцы.

Партыя і ўрад ставяць перад нашымі архітэктарамі і будаўніцкім ганаровую і адказную задачу — стварыць эканомныя і даступныя сродкамі добраўпарадкаваныя, зручныя для жылля дамы, стварыць квітнеючыя гарады і вёскі з культурнымі, навуковымі, адміністрацыйнымі, грамадскімі і гаспадарчымі будынкамі.

Усё гэта абавязвае архітэктараў да актыўнай творчай працы, да мабільнасці ўсіх сваіх творчых сіл на хутчэйшае выкананне велізарнай будаўнічай праграмы паспяваення сталінскай пяцігодкі.

Мы ўпэўнены, што беларускія архітэктары і інжынеры будаўніцтва справяцца з пастаўленай перад імі задачай. Для гэтага нашы архітэктары маюць неабходны вопыт. Апрача гэтага, яны, як і ўсе работнікі літаратуры і мастацтва, цяпер узброены такімі важнейшымі гістарычнымі дакументамі, як пастановы ЦК ВКП(б) аб літаратуры, музыцы і мастацтве. Гэтыя пастановы, хача ў іх і не гаворыцца прама аб архітэктуры, маюць самае непасрэднае дачыненне і да савецкіх зодчываў. Як вядома, пастановы ЦК ВКП(б) аб літаратуры і мастацтве не толькі ўскрываюць сур'ёзныя недахопы, якія яшчэ маюць месца ў мастацтве, але і раскрываюць шырокія гарызонты перад творчымі работнікамі, указваюць тры шляхі, па якіх яны павінны ісці.

Наш гераічны народ з поспехам залучае насення вайной раны. Ён упэўнены ў сваіх сілах, у цяжкім сваім жыцці; ён шчыльна, з пачынаюць цікавасцю сочыць за работай нашых архітэктараў, радуецца іх поспехам, удачам і жорстка крытыкуе іх недахопы. Усё гэта абавязвае нашых архітэктараў чула прыслухоўвацца да голасу народа, не адрываюцца ад яго патрэб, быць шчыльна звязаным з ім у сваёй практычнай дзейнасці і даць народу такія творы архітэктуры, якія б сталі на ўзроўні сучасных задач.

Трэцяя сесія Вярхоўнага Савета Беларускай ССР Паседжанні Вярхоўнага Савета Беларускай ССР

15 сакавіка адкрылася трэцяя сесія Вярхоўнага Савета БССР.

8 гадзін вечара. За сталом старшыні — Старшыня Вярхоўнага Савета БССР дэпутат В. І. Казлоў, яго намеснікі: К. М. Міцкевіч (Якуб Колас) і Л. Д. Дземьян.

Ва ўрадавых ложах — т. т. Н. І. Гусараў, П. К. Панамарэнка, С. Д. Ігнатьев, І. П. Тур, М. В. Зімянін, М. Т. Іаўчук, члены Прэзідыума Вярхоўнага Савета і Урада Беларускай ССР.

Адкрываючы сесію, Старшыня Вярхоўнага Савета БССР тав. В. І. Казлоў паведамае, што на разгляд трэцяй сесіі ўносяцца наступныя пытанні: зацверджанне Дзяржаўнага бюджэта Беларускай ССР на 1948 год і зацверджанне выканання Дзяржаўнага бюджэта рэспублікі за 1947 год; зацверджанне Указаў Прэзідыума Вярхоўнага Савета Беларускай ССР, прынятых паміж другой і трэцяй сесіямі Вярхоўнага Савета БССР.

З дакладам па першым пункту парадку дня — аб Дзяржаўным бюджэце рэспублікі — выступіў Міністр фінансаў БССР тав. А. Ф. Кулікаў.

— Беларускі народ, — сказаў тав. Кулікаў, — нястомна працуе над аднаўленнем разбуранай вайной і нямецка-фашысцкай акупацыйнай народнай гаспадаркі рэспублікі і дзякуючы найвялікшаму клопату савецкай дзяржавы і мудраму кіраўніцтву партыі большавікоў дабіўся сур'ёзных поспехаў. Прамысловасць рэспублікі выканалі ў 1947 годзе план па валавой прадукцыі на 102 процанты ў параўнанні з 1946 годам. Значныя поспехі дасягнуты ў сельскай гаспадарцы. У мінулым годзе ў параўнанні з папярэднім годам пасевыя плошча ўсіх культур павялічылася па рэспубліцы на 15,3 процанта, а ў калгасах — на 18 процантаў.

Савецкая дзяржава аказала на сельскай гаспадарцы дапамогу ў будаўніцтве жылля дамоў у вёсках, дзе сотні тысяч людзей былі пазбаўлены нямецка-фашысцкімі захопнікамі жылля і пражывалі ў зямлянках. З моманту вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкай акупацыі пабудавана 327 тысяч дамоў і ў іх перасялілася больш 1800

тысяч чалавек. Такім чынам, задача будаўніцтва жылля для сельскай насельніцтва ў асноўным вырашана.

Прадстаўлены на зацверджанне Вярхоўнага Савета праект Дзяржаўнага бюджэта БССР на 1948 год вызначаны па прыбытках у 3.657.129 тысяч рублёў і выдатках у 3.632.417 тысяч рублёў з перавышэннем прыбыткаў над выдаткамі на 24.712 тысяч рублёў.

Амаль 90 процантаў сродкаў бюджэта 1948 года накіроўваюцца на аднаўленне і далейшае развіццё народнай гаспадаркі і на задавальненне бытавых і культурных патрэб насельніцтва.

Асигнаванні з Дзяржаўнага бюджэта рэспублікі на сацыяльна-культурныя мерапрыемствы складаюць 2.143.763 тысячы рублёў — на 11,5 процанта больш, чым у 1947 годзе.

На далейшае развіццё навукі ў 1948 годзе будзе выдаткавана 50,1 мільёна рублёў, што перавышае выдаткі даваеннага 1940 года больш, чым у два разы. На ўтрыманне культасветустаноў Беларусі намечана выдаткаваць 40 мільёнаў рублёў.

Звыш 26 мільёнаў рублёў асигнаўца на ўтрыманне тэатраў і музыкальных устаноў.

Гаворачы аб фінансаванні устаноў мастацтва рэспублікі, тав. Кулікаў жорстка крытыкуе работу Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Совеце Міністраў БССР, якое дапускае безгаспадарчасць у выдаткаванні сродкаў, перавышае зацверджаныя каштарысы, а часам робіць зусім дарэмныя траты.

Так, напрыклад, Дзяржаўны тэатр оперы і балета атрымаў у 1947 годзе дзяржаўную датацыю ў суме 7.086 тыс. рублёў, аб 92 процанты прадугледжанай сумы, а план новых пастановак ажыццёўлены толькі на 40 процантаў.

Па Дзяржаўнаму рускаму драматычнаму тэатру дапушчаны незаконныя выдаткі ў суме 274,5 тыс. рублёў.

Белдзяржэстрада ў выніку безгаспадарчага выдаткавання дзяржаўных сродкаў дала ўбытак у суме 392,3 тыс. рублёў.

Патраўнічыя парушэнні фінансавай дысцыпліны ў падведдзвенных арганізацыях, само Кіраўніцтва

па справах мастацтва пры Совеце Міністраў БССР (начальнік тав. Любаровіч) дапускала надбайнае выдзненне фінансавай гаспадаркі, якое выклікала лішнія траты. Напрыклад, дапушчана ўтварэнне запасычанаці за творчымі работнікамі на першае студзеня гэтага года ў суме 378 тыс. рублёў, што з'яўляецца вынікам адуатнасці кантролю за выкананнем гэтым работнікамі сваіх абавязкаў. Выдаткавана 83 тыс. рублёў на прамяраванне і захаванне аўтараў за не прынятыя яшчэ да пастановы п'есы.

Усе гэтыя факты ўказваюць на нагардлівую і несур'ёзную адносіны ў сістэме Кіраўніцтва па справах мастацтва да захавання фінансавай дысцыпліны і рэжыма эканоміі.

Выдаткі на ахову здароўя павялічваюцца ў 1948 годзе супроць мінулага года на 71,3 мільёна рублёў, або на 13,5 процанта.

Асигнаванні на сацыяльнае забеспячэнне вызначаны ў суме 103 мільёны рублёў і г. д.

— Пасляховае выкананне Дзяржаўнага бюджэта, — сказаў у заключэнне тав. Кулікаў, — будзе здзейсніцца хутчэйшым ператварэнню ў жыццё сталінскага пяцігадовага плана, над ажыццёўленнем якога працуе ўвесь савецкі народ, натхнёны і кіруемы партыяй большавікоў і вялікім Сталіным.

Гэтыя словы дакладчыка былі сустрэты праціўнымі воплескамі дэпутатаў і гасцей.

Пасля даклада тав. Кулікава Вярхоўны Савет заслухаў судаклад Старшыні Бюджэтнай Камісіі Вярхоўнага Савета БССР дэпутата І. П. Ратайкі.

На другім паседжанні Вярхоўнага Савета Беларускай ССР, якое адбылося 16 сакавіка, абмяркоўваўся даклад Міністра фінансаў БССР тав. Кулікава А. Ф. аб Дзяржаўным бюджэце БССР на 1948 год і аб выкананні Дзяржаўнага бюджэта БССР за 1947 год.

У спрэчках выступіла 10 прамоўцаў. У сваіх выступленнях яны адзінадушна ўхвалялі прадстаўленыя Саветам Міністраў БССР на зацверджанне Вярхоўнага Савета бюджэт рэспублікі і ўнеслі рад каш-

тоўных прапаноў, накіраваных на далейшае ўмацаванне і развіццё народнай гаспадаркі БССР.

17 сакавіка адбыліся трэцяе і чацвёртае заключныя паседжанні Вярхоўнага Савета БССР.

У парадку дня — абмеркаванне даклада Міністра фінансаў БССР тав. Кулікава А. Ф. аб Дзяржаўным бюджэце БССР на 1948 год і аб выкананні Дзяржаўнага бюджэта БССР за 1947 год.

Вярхоўны Савет БССР аднагалосна зацвердзіў Дзяржаўны бюджэт БССР на 1948 год і закон па артыкулах, а затым і ў цэлым аднагалосна зацвердзіўца Цэкам аб Дзяржаўным бюджэце БССР на 1948 год.

Затым Вярхоўны Савет БССР пераходзіць да зацверджання Указаў Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР. З дакладам па гэтым пытанню выступіў сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР дэпутат т. Бондар А. Г.

Дэпутат Бондар А. Г. далажыў Вярхоўнаму Савету аб прынятых Прэзідыумам Вярхоўнага Савета БССР Указах: аб унесенні змен у Кодэкс законаў аб шлюбце, сям'і і апецы і ў Крымінальны кодэкс БССР, аб назначэнні Намесніка Старшыні Савета Міністраў БССР тав. Ляхтанова Г. С. Міністрам лясной прамысловасці БССР, аб вызваленні тав. Залава А. І. ад абавязкаў члена Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР у сувязі з уваходжаннем яго ў склад урада Беларускай ССР, аб абранні тав. Зімяніна М. В. членам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР.

Па прапанове дэпутата Кляшчова Старшыней Прэзідыума Вярхоўнага Савета Беларускай ССР аднагалосна выбіраецца дэпутат Казлоў В. І. Па прапанове дэпутата Макарава І. Н. дэпутат Бугаёў Е. І. выбіраецца Старшынёй Вярхоўнага Савета БССР, Вярхоўны Савет пастанавіў вызваліць ад абавязкаў Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР тав. Наталевіча Н. Я.

Парадак дня Вярхоўнага Савета БССР вычарпаны. Старшынястоючы дэпутат К. М. Міцкевіч (Якуб Колас) аб'яўляе трэцюю сесію Вярхоўнага Савета БССР закрытай.

Гаспадары калгаснай зямлі

ПЕРАГАРНІЦЕ старонкі гісторыі, прачытайце ўсе кнігі мінулага аб людзях, якія займаліся здабываць хлеба, і вы нідзе не знойдзеце прыклад такой працы, як у людзей калгаснай зямлі. Ды нават і само слова праца набыло ўжо іншы змест. Цяпер гэта слова стаіць побач са словам творчасць.

Недарма лепшых калгаснікаў называюць у нас творцамі выдатных ураджай. І такая назва найбольш адпавядае сутнасці іх працы. За гады калгаснага жыцця навука настолькі прыблізілася да практычных задач, што земляробам для атрымання рэкорднага ўраджая нельга ўжо абыйсці без яе, нельга жыць толькі тымі ведамі, якія пакінулі ім бацькі і дзяды іхнія, Калгаснік ва ўсёаб'ярэніні навуку стаў сапраўдным гаспадаром зямлі. Не зямля дае яму цнер, як ласку, багаты ўраджай. Ён сваёй волі бярэ яго ад зямлі і бярэ тою поўнаю мерай, на якую здольны яго веды і ўпартая праца.

10 сакавіка Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР з'явіўся ўказ Еўдакі Кухаравай і Тамары Шкурко за атрыманне высокага ўраджая прысвоена званне Героя Соцыялістычнай Працы. Гэта першы Герой Соцыялістычнай Працы нашай рэспублікі, перадаўшы людзі сельскай гаспадаркі. Нельга без хвалявання чытаць скупыя радкі Указа, у якіх засведчаны іх дасягненні. Еўдакія Кухарава атрымала ўраджай жыта 31,9 цэнтнера з кожнага гектара на плошчы 8,5 гектара, Тамара Шкурко дамаглася ўраджая ў 30,3 цэнтнера з кожнага гектара на плошчы 8 гектараў. Мы добра ведаем, колькі сіл трэба патраціць, каб не надта шчодрый беларуская яямля дала такі шчодрый ўраджай. Гэтая праца роўная героіству. Яно і пачалося ў той змовы дзень, калі была апублікавана пастанова лютаскага Пленума ЦК ВКП(б) «Аб мерах па

ўздыму сельскай гаспадаркі ў падсваяенне перыяду». Гэтая пастанова настолькі глыбока закраліла душы хлебарабаў, што яны не маглі не выказаць з гэтага поваду сваёй радасці і задавальнення. У адказ на клопаты партыі і ўрада аб уздыме сельскай гаспадаркі калгаснікі бралі абавязальства, не шкадуючы сіл, вырошчваць высокай ўраджай і абавязальства ўзялі на сябе Еўдакі Кухарава, Тамара Шкурко і тысячы іншых хлебарабаў у лісце да таварыша І. В. Сталіна.

Яшчэ стаяла зіма, а ўжо ў звеннях Кухаравай і Шкурко рыхтаваліся да лепшай сустрэчы вясны. Калгаснікі вывучалі аграгэніку, збіралі попель і іншыя ўгнаенні. Вясной амаль кожны дзень выходзілі ў поле, каб паглядзець, ці не пашкодзіла дзе руны. Яны хваляваліся за кожны метр псеваву.

— Нежы мы зважымлі,—расказвае Кухарава,—што сам-там пасевы, якія падняліся ад зямлі, пачыналі марнець, жаўнець. У чым справа? Мы звярнуліся да агранома. Выявілася, што пасевы псеу чарвяк — драцінік. Аграном параіў насываць пашкоджаныя мясціны калінін. І гэта значна дапамагло. А летам — зноў няўдача. Я азваўся, што буйныя росы мясцінамі хліцця сцябло да долу. Густая сцяна збожжы пахілялася і не ўставала. Сцябло перад каласаваннем было ковае. Неяспека паляганя стала вядоўчай. Тады мы падкармілі пасевы суперфасфатам. І сцябло набрала сілы, узнялася. У час красавання калас нашага жыллёвага ўчастка часта спыняліся калгаснікі, каб палюбавацца высокім жылтам.

Догляд за ўраджаем не абмежаваўся доглядам за ростам, каласаваннем і даспяваннем жыта. Не менш важнай была справа сабраць ураджай жыта, якое па росту дасягае аднаго метра 70 сантыме-

траў. Дзень зачынаў быў днём радасці ў званне Тамары Шкурко. Густа лажыліся сны на іржэўніку. Па 23 капы нажывалі на адным гектары. Адчуванне, што клаталіся яны праца не пранала дарам, прыліла новая сіла. Дзятчаты зына ад золку да цэмна знаходзілі ў полі. На працу ім прыносілі і снаданне, і абед, і палуднік. Нельга было марна растрачыць час. Зацягнуш жыно, перасее жыта і пачне есыпацца дарогае зерне. Тады спыналіся. За 9 рабочых дзён зжалі 16 гектараў збожжывых. Але хвалявання на гэтым не скончыліся. Усім карціла даведацца, ці выканалі яны абавязальства, дазленне таварышу Сталіну. Чакалі вынікаў абмалоў. І якая радасць ахапіла людзей зына, калі стала ясна, што яны не толькі выканалі, але і перавыканалі ўзятае на сябе абавязальства.

Старанная праца добра акупілася пры размеркаванні аплаты працаў. Зыно Еўдакі Кухаравай атрымала, апрача 2,75 кілаграма збожжыва, на працядзень, 5 кілаграмаў бульбы, па 3 рублі грашма асноўнай аплаты кожнаму члену і дадатковай аплаты на 11 чалавек у памеры 28 цэнтнераў збожжа.

Члены зына Тамары Шкурко, апрача 2 кілаграмаў збожжа і 4,1 кілаграма бульбы і гародніны, атрымалі дадаткова на кожны працядзень, затрачаны на вырошчванне збожжывых культур, яшчэ па 9,3 кілаграма збожжа.

Так у плённай працы расце іх здольнасць і слава, бо звыні ў гэтым годзе абавязаліся вырасіць яшчэ большы ўраджай. І сваё абавязальства яны стрымаюць — у іх ёсць для гэтага багаты вопыт.

Вышэйшую ўзнагароду — ордэн Леніна па Беларусі атрымалі 10 чалавек, ордэн Працоўнага Чырвонага Сцяга — 33 чалавекі, мядаль «За трудовое доблесть» — 193 ча-

лавецкі і мядаль «За трудовое отличие» — 163 чалавекі.

Гэта толькі пачатак грандыёзнай справы. Будучыня вылучыць з асяродка калгаснікаў новых герояў сацыялістычнай працы, новых людзей, якія атрымаюць высокі ўрадавы ўзнагароды. Працоўныя подзвігі гэтых людзей, іх сацыялістычная свядомасць і сацыялістычныя адносіны да працы, іх поўнакроўныя вобразы павінны быць паказаны ў бліжэйшы час беларускімі пэтамі, прэзіямі і драматургамі ў новых творах. Гераічныя справы калгаснікаў чакваюць саіго аднастравання ў літаратуры, у жывапісу, у музыцы і на сцэнах нашых тэатраў. Пра героўў сацыялістычных палеў трэба напісаць прыгожыя песні, якія-б выдзіралі радасць, шчасце жыць у сталінскую эпоху.

Хлебарабы рэспублікі выканалі свой доўг перад народам, перад Радзімай — далі краіне багаты ўраджай. Цяпер настала і выша чарга, таварышы пісьменнікі, кампазітары, мастакі і артысты, — даць высокаідэйныя і высокамастацкія творы аб нашай сучаснасці, аб гераіх сацыялістычнай працы.

Беларускія пісьменнікі напісалі значныя творы на калгасную тэму. Варта прыгадаць выдатную пэзэму П. Броўкі «Хлеб», пэзэму А. Куляшова «У зыянай дуброве», якая і сёння гучыць, як гімн людзям калгаснай працы. У гэтым творы А. Куляшова само жыццё ператворана ў пэзію, — настолькі задушэўна напісана пэзія, настолькі светлыя і высокародныя пачуцці, што абумоўляюць учыкі гераіні Хрысціны. Да гэтага яшчэ можна дадаць пэзію А. Бяльчэва, вершы маладых пэстаў, асобныя кардыны мастакоў, некалькі пэсень. Але гэтага вельмі і вельмі мала, бо праціўнікі калгаснай вёскі сваёй працай заслужылі большага.

А. БАЧЫЛА.

Рэспубліканскі сход архітэктараў

11 і 12 сакавіка ў памяшканні Дома партыйнай асветы адбыўся рэспубліканскі сход архітэктараў, прысвечаны абмеркаванню Пастановы ЦК ВКП(б) аб оперы «Вялікая дружба» В. Мурадзі.

З дакладам «Пастанова ЦК ВКП(б) аб оперы «Вялікая дружба»» выступіў начальнік Кіраўніцтва па справах архітэктараў пры Совеце Міністраў БССР М. Асмалоўскі.

Адначасна, трэба адзначыць, што М. Асмалоўскі ў сваім дакладзе не быў самакрытычным. Ён нічога не сказаў аб значных недахопах, якія ёсць у рабоце Кіраўніцтва па справах архітэктараў, аб правах грамадзянства, якія перашкаджаюць разгортванню прынцыпова большага крытыкі. Кіраўніцтва па справах архітэктараў мала робіць, каб прыцягнуць да вырашэння гэтых праблем Беларускае архітэктарскае таварыства, якое большай часткай складаецца з чужацаў, паводле праектаў якіх пабудавана ўжо нямаля ўдалых будынкаў.

Аб удзеле архітэктараў Беларусі ў справе аднаўлення народнай гаспадаркі рэспублікі гаварыў у сваім выступленні старшыня Праўлення Саюза савецкіх архітэктараў БССР А. Войнаў.

Затым разгарнуліся ажульненныя спрэчкі. Слова атрымоўвае Н. Філіповіч. Ён адзначае, што Пастанова ЦК ВКП(б) абавязвае архітэктараў амагачаць супроць праў фармалізма, за рэалістычны стыль у архітэктурнай працы. Н. Філіповіч крытыкуе работу архітэктарскага савета за адсутнасць прынцыповага падыходу да рэалізму праектаў.

Аб фармалізме, які выявіўся ў адным з праектаў адначасна гаворыў рэспублікі гаварыў М. Тохам. Ён спыніў увагу на тым факце, што аднаўленне вёсак і раённых цэнтраў Беларусі ў асноўным прайшоў па-за ўвагай архітэктарскага грамадства. Часта праекты складаліся без уліку асаблівасцяў тае мясцовасці, дзе павінна было існаваць будынак.

Выпадкі адрыў архітэктараў ад удзелу ў будаўніцтве наглядальныя не толькі на перыферыі, але і на будаўнічых пляцоўках Мінска. Аб гэтым гаварыў у сваім выступленні І. Руднік.

— За апошнія гады, — адзначае У. Ягораў, — архітэктары рэспублікі шмат зрабілі, каб палепшыць сваю работу. Першы аднаўленчыя пабудовы — жыллёвы дом на вуліцы Карла Маркса (арх. Маргуліс), адміністрацыйны будынак (арх. Гусеў) і новы адміністрацыйны будынак на Савецкай вуліцы (арх. Паруснік) — з'яўляюцца першымі крокамі перабудовы. Пры ўсім недахопах, гэтыя будынкі — значнае далучэнне ў нашай архітэктурнай творчасці. У іх з'явілася форма нашым будынкам. Я лічу гэты шлях правільным.

Г. Парсэдаў крытыкаваў планіроўку жыллёвага пасёлка Мінскага аўтазавода, а таксама парадка пабудовы Магілёўскай шашы. На яго думку, некаторыя архітэктары пры няўдалым засваенні класічных форм, адмаўляюцца ад выкарыстання жалезабетонных канструкцый у будаўніцтве, што значна зніжае тэмпы будаўнічых работ.

Т. СТРАМЦОВА

Вывучаць архітэктурную беларускага народа

Адной з найбольш актуальных і складаных задач у сучаснай архітэктурнай творчасці з'яўляецца задача пошуку нацыянальнай формы. Складаецца гэтай задачай на Беларусі павялічваецца з прычыны недастатковага вывучэння матэрыялаў народнай творчасці. Вывучэннем гэтых матэрыялаў і павінны заняцца ў першую чаргу тэарэтыкі архітэктурнай Беларусі. Ім трэба вызначыць найбольш жыццёвыя нацыянальныя рысы Беларускай архітэктурнай творчасці.

Ва ўмовах дарэвалюцыйнай рэалістычнай архітэктурнай формы развіцця ў адным з ліку іншых матэрыялаў для даследавання можа быць народнае жыллё, якое захавала сваю асаблівасць.

Багацце Беларускай ляснянай масіваў садзейнічае таму, што ў якасці асноўнага будаўнічага матэрыяла, а таксама аздаблення, выкарыстоўва-

у сваім выступленні Г. Хайні (Гомель) спыніўся на недахопах генеральнага плана аднаўлення горада Гомеля. Ён адзначае, што з прычыны паварожнага зямства архітэктары ў горадах няўдала вырашана праблема забудовы цэнтральнай плошчы, будаўніцтва гарадскога тэатра і Дома Совету. Большага, чым пераважна, павінны быць у якасці генеральнага плана, дзе бяспланавая забудова Гомеля.

Аб наладжванні творчай вучобы архітэктараў перыферыі гаварыў Г. Хайні. Вопытныя майстры сталіцы амаль не бываюць у абласных і не цікавяцца работай абласных праектных арганізацый.

— Да нас прыязджаюць, — адзначае Хайні, — толькі работнікі будаўнічага кантролю. Але яны не могуць дапамагчы нам у рабоце, бо творчыя пытанні іх не цікавяць.

— Пастанова ЦК ВКП(б) аб оперы «Вялікая дружба», гаворыць Я. Маршак, — абавязвае вызначыць, наколькі наша работа служыць інтарсам народа. У практыцы Беларускае архітэктарскае таварыства не аддае належнай увагі гэтым пытанням. Мы часта не аддаём належнай увагі тым моментам, якія з'яўляюцца асаблівасцямі нашай культуры калгаса. У сувязі з гэтым устае пытанне аб лепшай арганізацыі ідэйнага выхавання кадраў, аб наладжванні марксісцка-ленінскай вучобы архітэктараў.

Галоўны архітэктар горада Мінска Л. Манкевіч, спыніўшыся на плане адбудовы Мінска, крытыкаваў новыя праекты архітэктараў Лангбарда, Войнава, Варажкіна і Елісеева за асобныя рысы трафарэта, утылітарызма, захвалення аднаўленчымі спрочанымі формамі. Праекты архітэктара Елісеева не стасуюцца да агульнай архітэктурнай горада.

М. Макараў гаварыў аб прычых фармалізма ў творчасці архітэктара В. Гусева, які ў парогі за прыгожасцю не звяртае ўвагі на змест твора, на выкарыстанне дасягненняў сучаснай будаўнічай тэхнікі, не лічыцца з сабесцеам будаўніцтва.

На выкарыстанні класічнай спадчыны і творчай вучобе спыніўся ў сваім выступленні Яноў. Але, у канцы сваёй прамовы Яноў заявіў, што нібы маладыя архітэктары не маюць права крытыкаваць работы вопытных майстроў архітэктурнай творчасці.

Крытыкуючы нізкую якасць архітэктурнай экспертызы, І. Лангбард спыніўся на пытанні засваення класічнай спадчыны.

— Я не супроць класікі, — гаворыць ён, — але я супроць механічнага пераносу класічных форм у сучасную архітэктурную творчасць.

Са змястоўнай прамовай на сходзе выступіў намеснік начальніка Кіраўніцтва прапаганды і агітацыі ЦК КП(б) тав. Красоўскі.

У спрэчках прынялі ўдзел М. Паруснік, В. Борман, В. Кароль і Семічаў. Сход прыняў рэзалюцыю, накіраваную на палепшэнне работы архітэктараў Беларусі.

За ідэйную накіраванасць у архітэктурнай творчасці

(З даклада начальніка Кіраўніцтва па справах архітэктурнай творчасці пры Совеце Міністраў БССР тав. М. АСМАЛОЎСКАГА)

Гістарычная пастанова ЦК ВКП(б) аб оперы «Вялікая дружба» В. Мурадзі выклікала неабходную творчую актыўнасць сярод работнікаў усіх відаў мастацтва. Гэтай пастановай ЦК ВКП(б) даў вельмі важнае ўказанне, звязанае з дзейнасцю работнікаў ідэалагічнага фронту і, у прыватнасці, работнікаў архітэктурнай творчасці.

Савецкая архітэктурная творчасць адным з важнейшых відаў мастацтва. Таму пытанні ідэйнасці ў архітэктурнай творчасці і вырашэння іх не менш востра, чым у музыцы і літаратуры.

Архітэктурная творчасць чынам звязана з жыццём і дзейнасцю чалавека. Яна садзейнічае арганізацыі побыта, працы і аддзячэння і штодзённа ўплывае на мараль чалавека сваімі формамі, рашэннем сваіх кампазіцый.

Вялікі аднаўленчы работы патрабуюць не толькі таго, каб мы проста аднаўлялі і на нова будавалі нашы гарады, пасёлкі, калгасныя паселішчы і будынкі, але і таго, каб усе гэтыя аднаўленчыя работы і архітэктурныя будынкі праведзены на больш высокім узроўні, чым да вайны. Нашы жыллёвыя будынкі гарадоў, вёсак павінны быць прыгожымі і зручнымі да жыцця.

Яшчэ на першым з'ездзе савецкіх архітэктараў быў асуджаны шлях фармалізма і шлях канструктыўызма. Савецкія архітэктары пайшлі па шляху сацыялістычнага рэалізма, трывалую характарыстыку якому даў у 1943 годзе М. І. Калінін. Ён пісаў:

«У аснове будаўніцтва нашых будынкаў павінны быць пакладзены прынцыпы зручнасці для людзей, якія жывуць у іх, каб гэтыя будынкі былі не толькі добрымі знешне, але і ўнутры зручнымі для жыцця, грамадскія будынкі практычна прыгоднымі для прызначэння мэт. Пры гэтым трэба пазбягаць усялякіх выкрутасцяў. Сацыялістычнае будаўніцтва павінна быць мэтанакіраваным, прыгожым, радуючым поглядамі, але не вычурным і не прэтэнцыёзным».

Ідэйная мэтанакіраванасць архітэктурнай творчасці не выключала творчых пошукаў асобных індывідуальнасцяў і кірункаў. У нашай краіне не можа быць афіцыйнага стылю. Наш савецкі архітэктурны стыль вырашэна з'яўляецца ў творчай працы.

Паняцце ідэйнасці ў архітэктурнай творчасці мае на ўвазе і агульнасць, і камфорт, і гігіену, і пластычныя прыгожыя формы, з якіх складаецца архітэктурны вобраз.

Вопыт даваеннага будаўніцтва паказаў, што ў Савецкай Беларусі многія архітэктары далі неабліга ўзору ў сваёй творчай працы. У Мінску даваеннае архітэктурнае практыка ў асноўным вызначалася такімі архітэктарамі, як заслужаны дзеяч мастацтва А. Войнаў, архітэктар В. Варажкіна, заслужаны дзеяч мастацтва І. Лангбард, архітэктары Яноў і Запарожжа. Але трэба адзначыць, што ў асобных раёнах Запарожжа і Лаўрова (універсітэцкі гарадок і іншыя) ярка выяўляецца канструктыўызм — школьны стыль сучаснай архітэктурнай творчасці.

Возьмем творы архітэктара Лангбарда. Будынак Дома Урада ён даказаў сваё ўменне вырашчыць задачы плана. Але ў рашэнні фасадаў будынка ён зрабіў толькі спробу адыйсці ад канструктыўызма. Прямалінейнае вертыкальнае членяння пры дапамозе лентачных п'ястараў дапамагло яму больш удала вырашчыць агульныя формы ўсяго будынка цалкам. У будынку-ж Беларускага Дзяржаўнага тэатра оперы і балета майстра, безумоўна, дапусціў даволі буйны памылкі ў плане, як напрыклад, несурмерна вялікае фаяў параўнанні з аб'ёмам глядзельнай залі, наяўнасць мёртвых аб'ёмаў у бакавых сектарах залі, недапрацаванасць фасадаў. Усё гэта сведчыць аб далёка не здавальняючым рашэнні разглядаемага твору.

У апошні час узнікла такое творчае пытанне, якімі шляхамі павінны ісці далей архітэктары Беларусі, што павінна быць крыніцай ідэйнасці. Сучасны этап развіцця нашай дзяржавы, наша грамадства, нашай эпохі патрабуюць ад архітэктараў вялікасх творчай працы.

Для вырашэння такой задачы і стварэння архітэктурнай вартай гераічнага савецкага народа, ЦК ВКП(б) сваёй пастановай аб оперы «Вялікая дружба», арыентуе нас на творчае выкарыстанне рускай класічнай спадчыны, у тым ліку, і архітэктурнай, якая так багата сваёй прыгожасцю, сваёй пластычнасцю, сваёй гармоніяй. Гэта не азначае, што мы павінны проста капіяваць і паўтараць класічныя ўзоры ў нашы дні. Не. Яны павінны быць нам асновай. Ад іх мы павінны браць пачатак пры выкананні той ці іншай задачы. Але, калі браць класічную рускую архітэктурную творчасць за аснову, то мы павінны пачаць вырашчыць праблемы, якія стаяць перад намі, і стаць на шлях стварэння Беларускай нацыянальнай архітэктурнай творчасці. Нам трэба глыбей вывучыць народную творчасць і смелай выкарыстоўваць у сваіх новых творах.

Далейшых поспехаў у нашай рабоце мы можам дамагчыся толькі тады, калі наладзім сур'ёзную творчую вучобу, калі разгорнем прынцыповую большаўважлівую крытыку ўсіх недахопаў. Пакуль што сур'ёзнае крытыка ў нас адсутнічае. У нашым асяроддзі і на сённяшні дзень прадаўжае існаваць шкоднае сямейнасць. З гэтай прычыны Войнаў не крытыкуе архітэктараў Лангбарда, Ягорава, Гусева, Парусніка і іншых. А гэтыя таварышы ў сваю чаргу, не крытыкуюць Войнава. Такое становішча стварае вялікую небяспеку для творчага руху наперад, не садзейнічае разгортванню большаўважлівай крытыкі, якая з'яўляецца магутным сродкам барацьбы за якасць савецкай архітэктурнай творчасці і за яе глыбокі ідэйны змест.

Рэспубліканскі сход архітэктараў, абмяркоўваючы гістарычную пастанову ЦК ВКП(б) аб оперы «Вялікая дружба» В. Мурадзі, павінен выказаць свае недахопы, што перашкаджаюць нашаму творчаму росту, і намясціць канкрэтныя меры прымянення, якія дапамаглі б нам лепш выканаць свае пачыснае задачы ў сацыялістычным будаўніцтве.

Кожны савецкі архітэктар павінен быць прасякнуты пачуццём адказнасці за тую вялікую справу, якую яму даверылі большаўважліва партыя, урад і ўсё савецкі народ. Я ўпэўнены, што Беларускае архітэктарскае таварыства ўсё свае намаганні і зробіць савецкую архітэктурную вартай нашага вялікага народа і вялікага наставніка і правадара таварыша Сталіна.

Класічнай спадчынай, у тым ліку, і архітэктурнай, якая так багата сваёй прыгожасцю, сваёй пластычнасцю, сваёй гармоніяй. Гэта не азначае, што мы павінны проста капіяваць і паўтараць класічныя ўзоры ў нашы дні. Не. Яны павінны быць нам асновай. Ад іх мы павінны браць пачатак пры выкананні той ці іншай задачы. Але, калі браць класічную рускую архітэктурную творчасць за аснову, то мы павінны пачаць вырашчыць праблемы, якія стаяць перад намі, і стаць на шлях стварэння Беларускай нацыянальнай архітэктурнай творчасці. Нам трэба глыбей вывучыць народную творчасць і смелай выкарыстоўваць у сваіх новых творах.

Далейшых поспехаў у нашай рабоце мы можам дамагчыся толькі тады, калі наладзім сур'ёзную творчую вучобу, калі разгорнем прынцыповую большаўважлівую крытыку ўсіх недахопаў. Пакуль што сур'ёзнае крытыка ў нас адсутнічае. У нашым асяроддзі і на сённяшні дзень прадаўжае існаваць шкоднае сямейнасць. З гэтай прычыны Войнаў не крытыкуе архітэктараў Лангбарда, Ягорава, Гусева, Парусніка і іншых. А гэтыя таварышы ў сваю чаргу, не крытыкуюць Войнава. Такое становішча стварае вялікую небяспеку для творчага руху наперад, не садзейнічае разгортванню большаўважлівай крытыкі, якая з'яўляецца магутным сродкам барацьбы за якасць савецкай архітэктурнай творчасці і за яе глыбокі ідэйны змест.

Рэспубліканскі сход архітэктараў, абмяркоўваючы гістарычную пастанову ЦК ВКП(б) аб оперы «Вялікая дружба» В. Мурадзі, павінен выказаць свае недахопы, што перашкаджаюць нашаму творчаму росту, і намясціць канкрэтныя меры прымянення, якія дапамаглі б нам лепш выканаць свае пачыснае задачы ў сацыялістычным будаўніцтве.

Кожны савецкі архітэктар павінен быць прасякнуты пачуццём адказнасці за тую вялікую справу, якую яму даверылі большаўважліва партыя, урад і ўсё савецкі народ. Я ўпэўнены, што Беларускае архітэктарскае таварыства ўсё свае намаганні і зробіць савецкую архітэктурную вартай нашага вялікага народа і вялікага наставніка і правадара таварыша Сталіна.

Прыблізіцца да практыкі будаўніцтва

(З выступлення старшыні Праўлення Саюза савецкіх архітэктараў БССР тав. А. ВОЙНАВА)

Пастанова ЦК ВКП(б) аб оперы «Вялікая дружба» В. Мурадзі абавязвае нас, савецкіх архітэктараў, жыць адгукнуцца на запатрабаваныя, якія прад'яўляе народ да архітэктурнай творчасці. Трэба забяспечыць такі ўзровень творчай работы, які прывёў бы да стварэння каштоўных, ідэйных і высокамастацкіх твораў, вартых савецкага народа.

Фармалістычны кірунак у савецкай архітэктурнай творчасці, як антынародны, даўно асуджаны нашай партыяй. Архітэктары ў апошні час зрабілі рашучы паварот да засваення класічнай спадчыны.

Але ў развіцці нашай архітэктурнай творчасці яшчэ месца і адмоўнага з'явіліся, аналагічны з'явіліся ў музыцы. Да ліку іх варты аднесці ў першую чаргу наяўнасць у значнай ступені спрочанасці, якая вядзе да стварэння антымастацкіх, нізкаякасных «дамоў-карабка».

Калі ў музыцы істотнай прыкметай фармалістычнага кірунку з'яўляецца адказ ад паліфанічнай музыкі, захваленне сумбурынай музыкай, то ў архітэктурнай творчасці тым жа самым з'яўляецца збудаванне, аднаўленне архітэктурнага з'яўляецца жывым пасляўважлівым і другім аб'ектам масавага будаўніцтва. Прыкладна гэтага могуць служыць новыя дамы пасёлка Мінскага трактарнага і веласіпеднага заводаў.

Для стварэння сапраўднай народнай архітэктурнай творчасці ў будаўніцтве павінны ўзяць за аснову класічныя традыцыі, павінны ўлічваць патрабаванні эканоміі, густы і патрабы савецкага народа, павінны неспрэчна ўдзельнічаць у будаўніцтве. Аднак з 60 архітэктараў сталіцы будаўніцтва звязаны адзіны (Лангбард, Войнаў, Паруснік і Варажкіна). Адрыв ад жыцця стварае асяроддзе для ўзнікнення розных фармалістычных тэндэнцый.

У чым сутнасць праў фармалізма ў творах Беларускае архітэктурнай творчасці? Перш за ўсё, у ідэйнае творчае выкарыстанне мастацкай спадчыны мінулага механічным капіраваннем «сважыя», за захаваннем вобразаў архітэктурнай старжытасці часоў, не сугучных нашай эпохі. Па-другое, ёсць спробы пераімаць памылковыя свёрджанні І. В. Жалтоўскага аб наяўнасці нейкіх па-за гістарычных і па-за сацыяльных канонаў прыгожасці. Метады такога віда творчасці прыводзяць да простага ўпрыгожвання будынкаў.

Ёсць рад пабудовы апошняга часу, якія носяць у сабе рысы эклектыкі, пабудаваныя ў Мінску па яго мастацкім густам. Такімі, напрыклад, з'яўляюцца памяшканне жыллёвага дома-асабняка (арх. Гусеў), жыллёвы дом-асабняк (арх. Рудзіка), жыллёвы дом-асабняк Савета Міністраў БССР (арх. Гульго і Дабужская). У парогі за модай большасць аўтараў не ўважляе сабе архітэктурнай творчасці, без прымянення ў тым ці іншым выглядзе архітэктурных ордэраў мінулага. Магчыма сучасная тэхнікі недаацэньваюцца ў стварэнні новых архітэктурных вобразаў. Многія архітэктары забываюць, што лепшая творы савецкага зодства — метро, канал імя Масквы і іншыя — створаныя ў нашай краіне.

Пастанова ЦК ВКП(б) аб оперы «Вялікая дружба» В. Мурадзі абавязвае нас, савецкіх архітэктараў, жыць адгукнуцца на запатрабаваныя, якія прад'яўляе народ да архітэктурнай творчасці. Трэба забяспечыць такі ўзровень творчай работы, які прывёў бы да стварэння каштоўных, ідэйных і высокамастацкіх твораў, вартых савецкага народа.

Нашы зодчыя ў пасляваенны час сталі на шлях стварэння ў гарадскіх будынках ансамбляў з адзінай стылёвай характарыстыкай асобных будынкаў, адзіствам маштаба і мадальнасцю асобных членянняў і ордэра. Да ліку такіх работ варты аднесці ў першую чаргу зацверджаны і прынятыя да ажыццяўлення праекты будовы ў Мінску Савецкай вуліцы (арх. Паруснік), прыватнага раёна (арх. Рубаненка), стадыёна «Дынама» (архітэктары Коллі і Валфіноў).

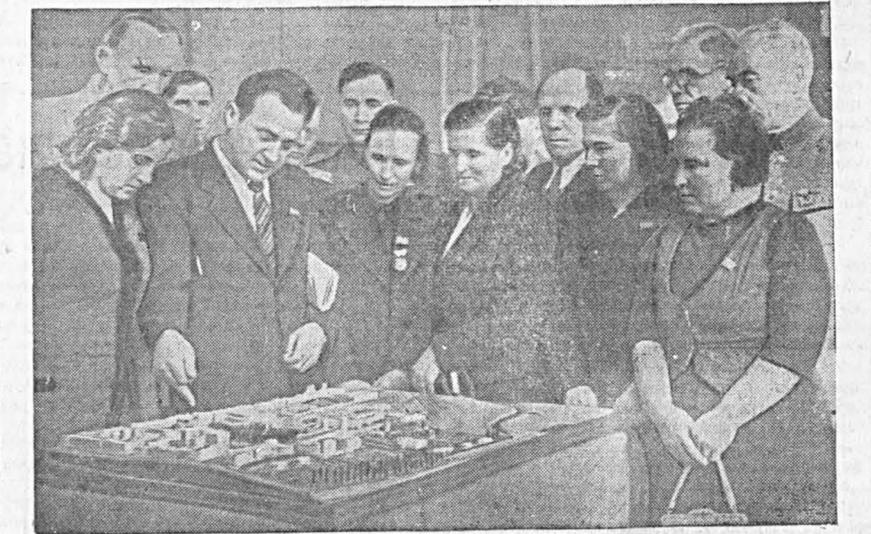
Гэтыя і цэлы рад іншых работ выяўляюць вялікі змест савецкай архітэктурнай творчасці.

Надаюна закончыўся закрыты конкурс на архітэктурнае вырашэнне цэнтральнага ансамбля Мінска і забудову цэнтральнай плошчы. Конкурс праводзіўся на высімі узроўні і даў каштоўныя архітэктурныя прапановы. З прадстаўленых праектаў вылучаюцца работы архітэктараў Левінсона і Фаміна, Асмалоўскага і Карэля.

У праекце архітэктараў Левінсона і Фаміна плошча траектэца замкнутай з трох бакоў, зручна звязанай з другімі асноўнымі вузламі горада. Яе архітэктурная канцэпцыя заснавана на класічных традыцыях з улікам сучасных прынцыпаў савецкай архітэктурнай творчасці. Праект архітэктараў Асмалоўскага і Карэля прадугледжвае раскрыццё вялікіх прастораў, радкую расставаную асноўных архітэктурных аб'ёмаў; сувязь з другімі вузламі горада ў ім менш выяўлена. Агульнасць стылёвай характарыстыкі ансамбля не дасягнута. Асабліва гэта адбываецца ў архітэктурнай плошчы, якую прапануюць архітэктары Асмалоўскі і Кароль, а таксама праф. Лангбард. У праекце Асмалоўскага і Карэля няма агульнай ідэі. Спрэчна з'яўляецца траектэца галоўнага будынка — дома Савета Міністраў БССР. У вырашэнні будынка тэатра і будынка Вярхоўнага Савета аўтары не вызвалілі поўнаасцю ад вобразаў культурных пабудов. Пры асобных удачах архітэктарам не ўдалося, па думцы экспертаў, пазбегнуць некаторай абстрактнасці і эклектыкі ў агульным вобразе плошчы.

Архітэктурны вобраз плошчы ў праф. Лангбарда паўтарае раней пабудаваныя ў Мінску па яго праектах будынкі і дае надзвычайную схематычнасць архітэктурнай творчасці. Некалькі слоў аб крытыцы. Крытыка ў Саюзе архітэктараў хварэе ўгодлівасцю і стаіць на нізкім узроўні. Яна недастаткова звязана з прапагандай савецкай архітэктурнай творчасці, выхаванні працоўных у духу ідэй камунізму.

Архітэктурны вобраз плошчы ў праф. Лангбарда паўтарае раней пабудаваныя ў Мінску па яго праектах будынкі і дае надзвычайную схематычнасць архітэктурнай творчасці. Некалькі слоў аб крытыцы. Крытыка ў Саюзе архітэктараў хварэе ўгодлівасцю і стаіць на нізкім узроўні. Яна недастаткова звязана з прапагандай савецкай архітэктурнай творчасці, выхаванні працоўных у духу ідэй камунізму.

Начальнік Кіраўніцтва па справах архітэктурнай творчасці пры Совеце Міністраў БССР тав. М. Асмалоўскі разказвае дэпутатам Вярхоўнага Савета пра будучы Мінск. Фота Г. Бугаенкі.

дэмані і прыстасаванне знайшлі дошкі ў дэкарываюцца апрацоўцы жыллёвага дома. Разбярэм арнамент, часцей скразны, выкананы пры дапамозе пілы, пакрывае ўсе архітэктурныя дэталі жылля — фронтоны, ліштвы вакоў, карнізы, балястры і г. д.

Вялікай рознастайнасці дасягнулі будаўнікі ў апрацоўцы лабавых дошак, што прыкрываюць сабою фронтальныя кроквы. Скразная разьба ў выглядзе геаметрычных фігур, стылізаваных лісточкаў, пальметак стварае ўражанне карунквага ажурнасці, якая ўдала алучана з дэкаратывнай апрацоўкай дома ў цэлым.

Такія вакоўныя ліштвы знайшлі ў сучаснай народнай будаўніцтве ўсеагульнае прыстасаванне. Найбольш распаўсюджаным можна лічыць вырашэнне верхняй часткі ліштвы ў выглядзе трохкутнага фронтона. У такіх выпадках фронтоны запаліваюцца арнаментам смелага, свабоднага малюнку. Гэты арнамент выразаецца асобна з тонкай дошкі і ўжо ў закончаным выглядзе прымацоўваецца да фона.

Не менш распаўсюджаны і прыём апрацоўкі верхняй часткі акна сандракам, ніжняй плоскасці якога таксама запаліваюцца арнаментам, што нарыхтоўваецца асобна. Нярэдка зверху сандрака ўстаўляюцца дошка са скразной разьбой, часцей за ўсё раслінага малюнка. У процілеглых афармленню акна, афармленне дзвярэй амаль адсутнічае. Раствулачы гэтую з'яву можна тым, што ўваходныя дзверы звычайна знаходзяцца ў халоднай прыбудове. Дзверы не маюць дэкаратывных ліштв. Усё ўражанне іх выражаецца ў будове палотнішча. Апошняе збіраецца з вузкіх дошчачак пад кутом у 45° розных напрамках, шляхам чаго

ствараецца някітры арнамент, які паўтарае малюнак арнаментна фронтона.

Простым прыёмам вырашаецца пабудова агарожаў, тэрасаў і ганкаў. Фронтальна пастаўленыя дошкі сістэмай скразных выразаў ствараюць балюстрады нярэдка арыгінальнага і вычарнага малюнка.

Пастанова Савета Народных Камісароў БССР і ЦК КП(б) Беларусі ад 5 ліпеня 1945 года «Аб мерапрыемствах па аднаўленню і будаўніцтве жыллёвага дамоў калгасаў, вытворчых будынкаў у калгасах і культурна-бытовых будынкаў у сёлах Беларускай ССР» ставіць перад архітэктарамі цяжкую, але высокародную задачу. Дрэва — асноўны будаўнічы і сенавы матэрыял, што амаль не выкарыстоўваецца да гэтага часу ў будаўніцтве Беларускага аднапавярховага жылля, павінен заваяваць сабе трывалае месца, змяніць твар вёскі Беларусі.

Творчая накіраванасць у характары будовы нашых гарадоў і сёлаў вызначаецца прынцыпамі, якія характарызуюць стыль сацыялістычнага рэалізма. Адно з палажэнняў стыля сацыялістычнага рэалізма з'яўляецца яго сувязь з народам. Іменна свядоме, творчае выкарыстоўванне народнай скарбніцы ў савецкай архітэктурнай творчасці, пры сацыялістычным зместе гэтай архітэктурнай творчасці, вызначылі і яе нацыянальную форму. Развіццё нацыянальнай формы ў Беларускай архітэктурнай творчасці ў выніку вывучэння і развіцця савецкай

НЯСПЫННА ІСЦІ НАПЕРАД

(З выступлення П. ГЛЕБНІ на рэспубліканскім сходзе пісьменнікаў)

Даклад Аркады Куляшова мяне некалькі не задаволіў. Мы сабраліся, каб падагульняць вынікі работ за 1947 год, аднак дакладчык гадоўую ўвагу звярнуў на вершы, якія былі напісаны гадоў 7—10 таму назад і не адлюстроўваюць сёнешняга становішча нашай пазіі.

А. Куляшоў вельмі захапіўся вершамі Міколы Засіма, творчасць якога ён, на мой погляд, перацанюе, бо не М. Засім усё-такі асноўная фігура ў нашай пазіі.

Дакладчык няправільна зрабіў, калі не змяніў на цэлым радзе станючых момантаў у пазіі 1947 г., звярнуўшы ўвагу, галоўным чынам, на недахопы.

сёнешняю тэму, або недахоп фарбаў чага замяняюць традыцыйныя вобразамі. Гэта адчуваецца не толькі ў малых, але і ў старых; я сказаў-бы, што ў некаторых малых фарбаў нават сваядзейнасць, чым у старэйшых. Мы павінны аб гэтым падумаць, бо адсюль вынікае вялікая небяспека для нашай пазіі.

Мы прывыклі гаварыць, што беларуская пазіі вышэй за прозу. Але сёння трэба сказаць, што гэта не зусім справядліва. Мы ў нашай пазіі не маем такіх твораў, як «Цілае дыханне», «Пад мірным небам», як-бы гэтыя творы ні былі слабыя.

Мы ўзбіраемся на вялікую вышыню. Ады ідуць старой сямкай, другія ідуць, ады ідуць лёгка, бо яны больш спрытківааны і спежыка ім выдана. Другія спытаюцца, падаюць, рухі іх выбульваюць, але яны ўпарта ідуць да мэты і ўракадаюць новую спежку, з якой відны новыя краявідны. Так і ў нашых пазіі і паэзіі. У першых — больш навізна матэрыялу, новыя праблемы і фарбы, але вялікі неда-

ЦК ВКП(б) у сваіх пастановах патрабаву, каб «савецкія пісьменнікі асабіста і абагулілі велізарны вопыт, які народ набыў у Вялікай Айчыннай вайне, каб яны адлюстравалі і абагулілі той гераізм, з якім народ цяпер працуе над аднаўленнем народнай гаспадаркі краіны пасля выгнанна ворага». З часу пастанова мінула паўтары гады. Я-жа паэты адгукнуліся на гэтую пастанову, як ажыццяўляюць яе ў сваёй рабоце? З дакладу гэтага мы не бачым, і стварэцтва ўражанне, што большасць нашых паэты сядзела, згарнуўшы рукі. Але гэта не так.

Дакладчык назваў рад новых кніг пазіі, але, на жаль, не змяніў на разглядзе іх. Праўда, некаторыя паэты, асабліва старэйшыя — А. Куляшоў, П. Броўка, П. Панчанка, М. Лужанін, П. Глебка — напісалі малавата. Але пагаварыць ёсць аб чым, і давайце пагаворым па-чыр-расці.

Гэта значыць у большай меры можна сказаць і пра Зарыцкага, які з першых сваіх паэтычных крокаў вызначаўся арыгінальнымі поступам. Я прывяду невялікі ўрывак з яго верша.

Ноччу дэпаю, бяззорнай
Ходзіць трактар полем ворным,
Ад залесся ходзіць да гасцінца
Мернаю халаю пехацінца,
Асвятляючы гарачым вокам
Шэрую раллю даўка.
Часам трактарстваваць цыгарка
Загарыцца ў цемраді няярка.

Як бачыце, па ўсёй фактуры радкоў ёсць ужо штосьці адменна новае, у чым беспамылкова ўгадваецца новы пейзаж, на ім ляжыць адбітак нашага часу.

Я не скажу, што мне усё падабаецца ў вершах Зарыцкага. У іх мала часамі абагульнення, думкі, яны часам трохі сухаватыя, празічыны. Але мне здаецца, што на тым шляху, на які становіцца Зарыцкі, нашай малодзай пазіі і трэба шукаць свежых фарбаў, адпаведных сучаснаму каларыту.

Вялікі зруч у гэтым сэнсе мы бачым і ў творчасці Анатоля Вялюгіна. Праўда, яго пазіі як была, так у значнай ступені і цяпер яшчэ застаецца вельмі няроўнай. Поруч з суровымі, свежымі вобразамі ў ёй ёсць і шчупавыя квяцістасці, і вычараныя вобразы.

Трэба сказаць, што ні ў творчасці А. Вялюгіна, ні наогул у нашай пазіі няма фармізмаў як сістэмы, які пільны. Але залішня, безразжыная пагоня за арыгінальнай метафарай прыводзіць да асобных фармілістычных галаваломак. Вось радкі з верша М. Калачынскага:

Прасіда марань,
Колас гие
вусы аратым да брыма.
Гэтая пагоня за арыгінальнасцю надае анекдот, які Янка Купала любіў расказваць, як быў Іван Дамініканіч гаварыў, што ў іх мясцовасці жму шлахціц, які быў вялікім ахвотнікам да высокага стылю. Спатрыбляе яму раз пазычыць дошчкі, і ён напісаў суседу прыбліз-

«Шаноўны суседе-дабрале! Не так, каб вельмі, але так, што як ніколі, і наогул, як заўсёды колкі таго-чаго, але яго сее-то». А ў паэтычным прыпісу: «Прашу пазычыць шэсць дошчак».

У пазіі ў такіх выпадках трэба пакідаць толькі напрытукам — тады ўсё будзе зразумела.

Мне здаецца, што ў нашай пазіі ёсць і адваротны бок фармілістычнага мядзья — некаторы нігілізм у адносінах да формы.

Я маю на ўвазе верш Адама Руска «На мяне не заглядайся», які быў надрукаваны ў «Беларусі».

А. Руска здольны пісьменнік, лепшы яго вершы вызначаюцца добрай прастотай і напеўнасцю. Але ў дадзеным выпадку мы маем такі прымітыў, такое знявяданне форм, што гэты верш, безумоўна, нічога агульнага з пазіі не мае.

Не звяртаюць рэдакцыі ўвагі на індывідуальныя адносіны да формы з боку і іншых паэты. У М. Машары часта сустраем рыфмы накітал: «Паўракі-славянскі», «цябе-вядзе» і г. д. Рэдакцыі павінны больш раўнаважана ставіцца да прастаты, да дасціпнасці, за гранічную прастоты радка, бо тое, што зразумела аўтару, не заўсёды зразумела чытачу.

Рэдакцыі павінны быць больш строгімі і да лексікі. Кожны паэт нясе з сабой словы і формы, уласцівыя гутарцы яго мясцовасці. Але навошта пісаць «пазіі» (Панчанка), калі прынята — «зірні», «паглядзіся», «ставай на калені» (Лужанін), калі гавораць «станавіцца на калені»; «бераш» (Танк, Броўка, Машара), калі скрозь — «бярэш», «спамога» (Калачынін) калі ў народзе — «дапамога», «помач», «зламіла» (Прыходзька), калі трэба «зламава».

Мы, паэты, як мне здаецца, пасля вайны залішне доўга згарыліся на дасціпнасці. А нам трэба няспына ісці наперад. Перад нам стаяць адказныя задачы. Вялікі народны пафас будаўніцтва павінен увайсці ў нашу пазіі таксама смеда, глыбока і арганізавана, як уваходзіць у яе пафас змагання ў час Вялікай Айчыннай вайны. Толькі пры такой умове мы зрушымся з дасціпнасці вышынь, каб падняцца на яшчэ больш высокія.

Недахопы, аб якіх я буду гаварыць, характэрны і ў магчыма, яшчэ больш, чым для іншых для мяне самага, але гэта не значыць, што я не павінен заўважаць іх у другіх. Пятрусь Броўка — адзін з лепшых, адзін з чужых нашых паэты да ўсяго новага. Ён адгукваецца на ўсе паэзіі, якія хваляюць народ, і мае вялікі ўплыў. Да добрых твораў пра сёнешні дзень належыць яго паэма «Ясны кут», «Хлеб» і інш. Сюды трэба дадаць і творы, напісаны ім у 1947 г. — «Зямлянка», «Каваль», «Сымонка», «Смерць героя» і інш. Аднак апошняя паэма Броўкі «Родны дом» напісана значна слабей. У ёй Броўка паўтарае самага сабе ў апісанні вёскі, вялікай рэвалюцыйнай пазіі аўтарам падлазены схематычна. У апісанне новай вёскі ўрываецца старая традыцыйная вобразы. Больш за ўсё іх напісаў Максім Танк. Яго вершы вельмі рознастайныя паводле тэматыкі, глыбокія паводле думкі, усхваляваны і працуюць паводле настрою. Яны, безумоўна, з'яўляюцца найбольш яркімі і таленавітымі ў нашай пазіі за мінулы год, але яны не заўсёды адпавядаюць нашым патрабаванням. У часопісу «Беларусь» за 1947 г. амяшчана 28 вершаў Максіма Танка і ў 14 з іх паўтараецца вобраз сонца, а ў 16 усмяінаецца вецер. Я ведаю, што метадам матэматыкі нельга аналізаваць літаратуру, але і без падліку пры чытанні вершаў гэтыя паўторы пачынаюць надакучаць.

Традыцыйны, надакучлівы вобраз, усё гэтыя біскавіцы, агні, гром, вясёлкі, зоры, кірышчы — усё гэтыя паўтараю, традыцыйныя атрыбуты нашай пазіі асабліва часта ўсеваюць радкі некаторых нашых малодзейшых паэты. Гэтым грэшны і Анатоль Астрэйка, і Эдзі Агняцет, і Мікалай Гамолка, і Алесь Бацька, і Рыгор Няхай і іншыя.

Праўда, у пазіі некаторых малодзых мы маем і радзісую з'яву. Імяны ў іх вершах усё больш і больш выраза папачнае вырнеоу-нацца вельмі себязж Беларусі.

Дакладчык амаль нічога не сказаў аб такіх значных і таленавітых паэтах, як Кастусь Кірэнка, Алесь Зарыцкі, Анатоль Вялюгін, Алесь Бурдзель.

Аркады Куляшоў гаварыў аб няўдалых вершах Кірэнка, як напрыклад, «Маці сына шукае», з чым, між іншым, можна яшчэ спрачацца, і нічога не сказаў аб такіх яго вершах і паэмах, як «Бор», «Лета», «Колас», «Асёняе рэха», «Граніт», «Агонь», у якіх аўтар паказвае сябе арыгінальным паэтам і ў якіх, як мне здаецца, Кірэнка з поспехам перамагае адначаснаю мною вышэй традыцыйнасць.

Гэта значыць у большай меры можна сказаць і пра Зарыцкага, які з першых сваіх паэтычных крокаў вызначаўся арыгінальнымі поступам. Я прывяду невялікі ўрывак з яго верша.

Ноччу дэпаю, бяззорнай
Ходзіць трактар полем ворным,
Ад залесся ходзіць да гасцінца
Мернаю халаю пехацінца,
Асвятляючы гарачым вокам
Шэрую раллю даўка.
Часам трактарстваваць цыгарка
Загарыцца ў цемраді няярка.

Як бачыце, па ўсёй фактуры радкоў ёсць ужо штосьці адменна новае, у чым беспамылкова ўгадваецца новы пейзаж, на ім ляжыць адбітак нашага часу.

Я не скажу, што мне усё падабаецца ў вершах Зарыцкага. У іх мала часамі абагульнення, думкі, яны часам трохі сухаватыя, празічыны. Але мне здаецца, што на тым шляху, на які становіцца Зарыцкі, нашай малодзай пазіі і трэба шукаць свежых фарбаў, адпаведных сучаснаму каларыту.

Вялікі зруч у гэтым сэнсе мы бачым і ў творчасці Анатоля Вялюгіна. Праўда, яго пазіі як была, так у значнай ступені і цяпер яшчэ застаецца вельмі няроўнай. Поруч з суровымі, свежымі вобразамі ў ёй ёсць і шчупавыя квяцістасці, і вычараныя вобразы.

Трэба сказаць, што ні ў творчасці А. Вялюгіна, ні наогул у нашай пазіі няма фармізмаў як сістэмы, які пільны. Але залішня, безразжыная пагоня за арыгінальнай метафарай прыводзіць да асобных фармілістычных галаваломак. Вось радкі з верша М. Калачынскага:

Прасіда марань,
Колас гие
вусы аратым да брыма.
Гэтая пагоня за арыгінальнасцю надае анекдот, які Янка Купала любіў расказваць, як быў Іван Дамініканіч гаварыў, што ў іх мясцовасці жму шлахціц, які быў вялікім ахвотнікам да высокага стылю. Спатрыбляе яму раз пазычыць дошчкі, і ён напісаў суседу прыбліз-

«Шаноўны суседе-дабрале! Не так, каб вельмі, але так, што як ніколі, і наогул, як заўсёды колкі таго-чаго, але яго сее-то». А ў паэтычным прыпісу: «Прашу пазычыць шэсць дошчак».

У пазіі ў такіх выпадках трэба пакідаць толькі напрытукам — тады ўсё будзе зразумела.

Мне здаецца, што ў нашай пазіі ёсць і адваротны бок фармілістычнага мядзья — некаторы нігілізм у адносінах да формы.

Я маю на ўвазе верш Адама Руска «На мяне не заглядайся», які быў надрукаваны ў «Беларусі».

А. Руска здольны пісьменнік, лепшы яго вершы вызначаюцца добрай прастотай і напеўнасцю. Але ў дадзеным выпадку мы маем такі прымітыў, такое знявяданне форм, што гэты верш, безумоўна, нічога агульнага з пазіі не мае.

Не звяртаюць рэдакцыі ўвагі на індывідуальныя адносіны да формы з боку і іншых паэты. У М. Машары часта сустраем рыфмы накітал: «Паўракі-славянскі», «цябе-вядзе» і г. д. Рэдакцыі павінны больш раўнаважана ставіцца да прастаты, да дасціпнасці, за гранічную прастоты радка, бо тое, што зразумела аўтару, не заўсёды зразумела чытачу.

Рэдакцыі павінны быць больш строгімі і да лексікі. Кожны паэт нясе з сабой словы і формы, уласцівыя гутарцы яго мясцовасці. Але навошта пісаць «пазіі» (Панчанка), калі прынята — «зірні», «паглядзіся», «ставай на калені» (Лужанін), калі гавораць «станавіцца на калені»; «бераш» (Танк, Броўка, Машара), калі скрозь — «бярэш», «спамога» (Калачынін) калі ў народзе — «дапамога», «помач», «зламіла» (Прыходзька), калі трэба «зламава».

Мы, паэты, як мне здаецца, пасля вайны залішне доўга згарыліся на дасціпнасці. А нам трэба няспына ісці наперад. Перад нам стаяць адказныя задачы. Вялікі народны пафас будаўніцтва павінен увайсці ў нашу пазіі таксама смеда, глыбока і арганізавана, як уваходзіць у яе пафас змагання ў час Вялікай Айчыннай вайны. Толькі пры такой умове мы зрушымся з дасціпнасці вышынь, каб падняцца на яшчэ больш высокія.

Гэтая назва не выпадковая і не прэтызіёзная. Максім Танк дужым і чыстым голасам сваёй пазіі гора гаворыць сваім сучаснікам, нашчадкам і усаму свету, каб ведалі, што ёсць, жыве і квітнее наша цудоўная сацыялістычная Радзіма; каб ведалі, што яе абараніў савецкі народ цудоўнай вялікай ахвярай; каб ведалі, які гераізм, працавітасць, высокароднасць, гуманнасць савецкага народа; каб ведалі, што зварны імперыялізм рыхтуе новую вайну супроць нашай краіны, і былі пільныя; каб ведалі, што савецкі народ сваімі працоўнымі подзвігамі павышае сонечны дзень камунізма.

Так вынікае асноўная тэма кнігі паэта — тэма савецкага патрыятызма, тэма глыбокай і невычарпальнай. Максім Танк для выяўлення гэтай тэмы скарыстоўвае рознастайны мастацкія прыёмы і сродкі: ад сімвалічнай сасны да аяванна канкрэтных подзвігаў герояў у імя савецкай айчыны. Магутная сасна, якая аплыва каранямі дол, а вяршыняй краінае зоры, — улюблены паэтам вобраз — сімвал бацькаўшчыны. Верш «Каб ведалі» гучыць

Работнікі культасветустановы да веснавой сяўбы і няштатны лектары за перыяд падрыхтоўкі і правядзення веснавой сяўбы. Ва ўсіх раёнах праводзяцца семінары загадчыкаў хатамі-чыталнямі, сельскімі і калгаснымі клубамі, сельскімі бібліятэкамі, а ў абласцях — на рады загадчыкаў раённых аддзелаў культасветработы, дырэктараў раённых Дамоў культуры і загадчыкаў раённых бібліятэк, прысвечаныя вынікам сацыялістычнага саборніцтва работнікаў культасветустановаў да другога паўгоддзя 1947 года і чарговым задачам па падрыхтоўцы і правядзенню веснавой сяўбы ў 1948 годзе. Штатныя

Камітэт па справах культурна-асветных устаноў пры Савецкім Міністраў БССР распарадзіў мерапрыемствы па падрыхтоўцы і правядзенню 125-годдзя з дня нараджэння вялікага рускага пісьменніка А. Н. Астроўскага, якое спаўняецца 12 красавіка 1948 года.

Рэспубліканскі металічны кабінет культуры-асветнай работы накіроўвае ў раёны Дамы культуры, масавыя бібліятэкі, хаты-чыталні, сельскія і калгасныя клубы матэрыялы для правядзення гутарак, для арганізацыі кніжных выставак, бібліяграфічных аглядаў, для з'яўлення прапоўных горада і вёскі з жэціцём і творчасцю вялікага рускага драматурга.

Лектарамі Цэнтральнага лекцый-

Пімен ПАНЧАНКА

За гады сваёй творчасці Максім Танк, перажыў велізарны гістарычны падзеі. Ад песні, якія нараджаліся на этапных дарогах і ў турмах, праз высокі ўзлёт гнёнай і палыманай пазіі гадоў Вялікай Айчыннай вайны, да ўслаўлення гераічнай працы савецкага народа ў дні пасляваеннай Сталінскай пяцігодкі, — такі творчы шлях паэта-камуніста Максіма Танка. Па гэтым шляху мы можам зноў праісціся разам з паэтам, прачытаўшы яго «Выбраныя творы», што выданы ў выдатным пераважым сэрвіі нашым выдавецтвам.

У гэтым артыкуле я хацу адзначыць паэтычную працу Максіма Танка апошніх гадоў.

Пасля заканчэння вайны сярод часткі літаратуры бытавалі звычайныя аб тым, што адразу цяжка перабудавацца і пісаць на «мірныя» тэмы, што трэба перажыць пераходны крызіс і г. д. Як вынік такіх настрою, у друку з'явілася зямала дустых, бездзейных, антымастацкіх твораў. Некаторыя паэты патанулі ў смакаванні сваіх дробных, нікчэмных паучуццяў, збочылі з аснай дарогі грамадзянскай пазіі. Гістарычная пастанова ЦК ВКП(б) аб часопісах «Звязда» і «Ленінград» разграміла носьбітаў бездзейнасці, ішлэнсці, дэкаданса, мабілізавала пісьменнікаў на напісанне высокаідэйных і высокамастацкіх твораў.

Для Максіма Танка не спатрэбіўся пераходны перыяд, яго песня ні на хвіліну не замоўклала, а зазіналася яшчэ з большай сілай і прыгажосцю. За апошнія два з паловай гады паэт напісаў многа вершаў (больш трох з паловай тысяч радкоў). Яны былі надрукаваны асобнымі цыкламі ў нашых часопісах і газетах. Зараз аўтар сабраў іх у кнігу пад назвай «Каб ведалі», якая мае выйсці ў гэтым годзе ў Дзяржаўным выдавецтве БССР. Справа, вядома, не ў колькасці напісаных (хоць і гэта — паказчык штодзёнай напружанай працы паэта). На маю думку, новая кніга Максіма Танка не толькі сведчыць пра спеласць і выдатнае майстэрства паэта, але і ўносіць у беларускую савецкую пазіі нешта адменна новае і моцнае.

Паэт назваў кнігу «Каб ведалі». Гэтая назва не выпадковая і не прэтызіёзная. Максім Танк дужым і чыстым голасам сваёй пазіі гора гаворыць сваім сучаснікам, нашчадкам і усаму свету, каб ведалі, што ёсць, жыве і квітнее наша цудоўная сацыялістычная Радзіма; каб ведалі, што яе абараніў савецкі народ цудоўнай вялікай ахвярай; каб ведалі, які гераізм, працавітасць, высокароднасць, гуманнасць савецкага народа; каб ведалі, што зварны імперыялізм рыхтуе новую вайну супроць нашай краіны, і былі пільныя; каб ведалі, што савецкі народ сваімі працоўнымі подзвігамі павышае сонечны дзень камунізма.

Так вынікае асноўная тэма кнігі паэта — тэма савецкага патрыятызма, тэма глыбокай і невычарпальнай. Максім Танк для выяўлення гэтай тэмы скарыстоўвае рознастайны мастацкія прыёмы і сродкі: ад сімвалічнай сасны да аяванна канкрэтных подзвігаў герояў у імя савецкай айчыны. Магутная сасна, якая аплыва каранямі дол, а вяршыняй краінае зоры, — улюблены паэтам вобраз — сімвал бацькаўшчыны. Верш «Каб ведалі» гучыць

Гэтая назва не выпадковая і не прэтызіёзная. Максім Танк дужым і чыстым голасам сваёй пазіі гора гаворыць сваім сучаснікам, нашчадкам і усаму свету, каб ведалі, што ёсць, жыве і квітнее наша цудоўная сацыялістычная Радзіма; каб ведалі, што яе абараніў савецкі народ цудоўнай вялікай ахвярай; каб ведалі, які гераізм, працавітасць, высокароднасць, гуманнасць савецкага народа; каб ведалі, што зварны імперыялізм рыхтуе новую вайну супроць нашай краіны, і былі пільныя; каб ведалі, што савецкі народ сваімі працоўнымі подзвігамі павышае сонечны дзень камунізма.

Так вынікае асноўная тэма кнігі паэта — тэма савецкага патрыятызма, тэма глыбокай і невычарпальнай. Максім Танк для выяўлення гэтай тэмы скарыстоўвае рознастайны мастацкія прыёмы і сродкі: ад сімвалічнай сасны да аяванна канкрэтных подзвігаў герояў у імя савецкай айчыны. Магутная сасна, якая аплыва каранямі дол, а вяршыняй краінае зоры, — улюблены паэтам вобраз — сімвал бацькаўшчыны. Верш «Каб ведалі» гучыць

Гэтая назва не выпадковая і не прэтызіёзная. Максім Танк дужым і чыстым голасам сваёй пазіі гора гаворыць сваім сучаснікам, нашчадкам і усаму свету, каб ведалі, што ёсць, жыве і квітнее наша цудоўная сацыялістычная Радзіма; каб ведалі, што яе абараніў савецкі народ цудоўнай вялікай ахвярай; каб ведалі, які гераізм, працавітасць, высокароднасць, гуманнасць савецкага народа; каб ведалі, што зварны імперыялізм рыхтуе новую вайну супроць нашай краіны, і былі пільныя; каб ведалі, што савецкі народ сваімі працоўнымі подзвігамі павышае сонечны дзень камунізма.

Так вынікае асноўная тэма кнігі паэта — тэма савецкага патрыятызма, тэма глыбокай і невычарпальнай. Максім Танк для выяўлення гэтай тэмы скарыстоўвае рознастайны мастацкія прыёмы і сродкі: ад сімвалічнай сасны да аяванна канкрэтных подзвігаў герояў у імя савецкай айчыны. Магутная сасна, якая аплыва каранямі дол, а вяршыняй краінае зоры, — улюблены паэтам вобраз — сімвал бацькаўшчыны. Верш «Каб ведалі» гучыць

Гэтая назва не выпадковая і не прэтызіёзная. Максім Танк дужым і чыстым голасам сваёй пазіі гора гаворыць сваім сучаснікам, нашчадкам і усаму свету, каб ведалі, што ёсць, жыве і квітнее наша цудоўная сацыялістычная Радзіма; каб ведалі, што яе абараніў савецкі народ цудоўнай вялікай ахвярай; каб ведалі, які гераізм, працавітасць, высокароднасць, гуманнасць савецкага народа; каб ведалі, што зварны імперыялізм рыхтуе новую вайну супроць нашай краіны, і былі пільныя; каб ведалі, што савецкі народ сваімі працоўнымі подзвігамі павышае сонечны дзень камунізма.

Так вынікае асноўная тэма кнігі паэта — тэма савецкага патрыятызма, тэма глыбокай і невычарпальнай. Максім Танк для выяўлення гэтай тэмы скарыстоўвае рознастайны мастацкія прыёмы і сродкі: ад сімвалічнай сасны да аяванна канкрэтных подзвігаў герояў у імя савецкай айчыны. Магутная сасна, якая аплыва каранямі дол, а вяршыняй краінае зоры, — улюблены паэтам вобраз — сімвал бацькаўшчыны. Верш «Каб ведалі» гучыць

Гэтая назва не выпадковая і не прэтызіёзная. Максім Танк дужым і чыстым голасам сваёй пазіі гора гаворыць сваім сучаснікам, нашчадкам і усаму свету, каб ведалі, што ёсць, жыве і квітнее наша цудоўная сацыялістычная Радзіма; каб ведалі, што яе абараніў савецкі народ цудоўнай вялікай ахвярай; каб ведалі, які гераізм, працавітасць, высокароднасць, гуманнасць савецкага народа; каб ведалі, што зварны імперыялізм рыхтуе новую вайну супроць нашай краіны, і былі пільныя; каб ведалі, што савецкі народ сваімі працоўнымі подзвігамі павышае сонечны дзень камунізма.

Так вынікае асноўная тэма кнігі паэта — тэма савецкага патрыятызма, тэма глыбокай і невычарпальнай. Максім Танк для выяўлення гэтай тэмы скарыстоўвае рознастайны мастацкія прыёмы і сродкі: ад сімвалічнай сасны да аяванна канкрэтных подзвігаў герояў у імя савецкай айчыны. Магутная сасна, якая аплыва каранямі дол, а вяршыняй краінае зоры, — улюблены паэтам вобраз — сімвал бацькаўшчыны. Верш «Каб ведалі» гучыць

Гэтая назва не выпадковая і не прэтызіёзная. Максім Танк дужым і чыстым голасам сваёй пазіі гора гаворыць сваім сучаснікам, нашчадкам і усаму свету, каб ведалі, што ёсць, жыве і квітнее наша цудоўная сацыялістычная Радзіма; каб ведалі, што яе абараніў савецкі народ цудоўнай вялікай ахвярай; каб ведалі, які гераізм, працавітасць, высокароднасць, гуманнасць савецкага народа; каб ведалі, што зварны імперыялізм рыхтуе новую вайну супроць нашай краіны, і былі пільныя; каб ведалі, што савецкі народ сваімі працоўнымі подзвігамі павышае сонечны дзень камунізма.

Так вынікае асноўная тэма кнігі паэта — тэма савецкага патрыятызма, тэма глыбокай і невычарпальнай. Максім Танк для выяўлення гэтай тэмы скарыстоўвае рознастайны мастацкія прыёмы і сродкі: ад сімвалічнай сасны да аяванна канкрэтных подзвігаў герояў у імя савецкай айчыны. Магутная сасна, якая аплыва каранямі дол, а вяршыняй краінае зоры, — улюблены паэтам вобраз — сімвал бацькаўшчыны. Верш «Каб ведалі» гучыць

КАБ ВЕДАЛІ

участымся гімнам аб велічы сваёй Радзімы. Глыбокая думка, дасканалая прыраўненая форма робіць гэты верш сапраўдным перлам нашай лірыкі.

А вось верш «Сон над Нёмнам». Паэт прыснў на берэзе Нёмна сон, нібыта ён разам з Калумбам выпраўляецца ў далёкі морскі шлях у пошуках новай багатай зямлі. Вытокі гэтага верша выраза літаратурныя. І каравелы, і марскі ахрыплі вецер, і поўснуты бочак рому, і арганаўты — гэта нам знаёма з даўніх кніг. Але Танк, як сапраўдны паэт, прымусіў па-новаму гучаць і старыя разуменні. Калі ўсе, хто прыхаў з Калумбам, разбрыліся па новай зямлі ў пошуках жыцця, забыўшыся на сваю Радзіму, — сін прыбыў прынес да пазіі з бацькаўшчыны асноўную галіну. І яго агарнуў такі вялікі сум па далёкай роднай зямлі, што ён адвросце ад усёго багацця і адзіна на чаруне выправіўся ў вандраванне, каб адшукаць тую сасну, якая

Прышчыце да стала
Мяне замест галіны,
Абме ветрам і зарой
Надзіманскай краіны.
Гэты верш прасякнуты глыбокім і чыстым паучэннем любоў да роднай зямлі.

Яшчэ большай сілы ўздзеяння, чым у «Сне над Нёмнам» (які ўсё-ж носіць некалькі абстрактна-паэтычны характар), паэт дасягае ў вершах, дзе непасрэдна краінае тэмы савецкага патрыятызма. У вершы «Рэпатрыянт» Танк паказвае зварот на Радзіму вызваленых савецкіх людзей, якія перанеслі ўсе жахі фашысцкага пекла.

Савецкія людзі ведаюць што:
... Толькі недзе там, на ўсход, за
Бугам сінім,
Вятры такія, што асушаць слёз
паток,
Дадзям такія, што з сэрца
змяюць прах чужыны,
І сіняя нябес, што распадоўзіць
зрок.

І таму яны, шчаслівыя,
Спяшаюцца грудзям да ніў сваіх
прыпасці,
Да дрэў, што ім насустрач кінулі
свой цень.

Паэт адчувае сябе звязаным са сваёй сацыялістычнай бацькаўшчынай, як «вясна з зямлём», як «жывое вецце з карнінем дрэва» («Святая»). Таму з асаблівай сілай гучыць у вершах Танка паучэнні горадзі савецкага чалавека, калі ён супроцьстаяе нашу Радзіму капіталістычнаму Захаду («Пасляне за мяжу», «Праўдзілае слова», «Два лісты»). У вершы «Два лісты» паэт славіць вецер з усходу, які прынеў у Заходнюю Беларусь вясну вызвалення, засыпаў мёртвае паском бісслэўнага магіла фашызма, дапамагаў распальваць партызанскія кастры, калыхаў сяргі перамогі, асушыў слёзы пакуты і зараз калыха ўраджайнай калгаснай нівы.

Паэт з гнева і нявінасцю звяртаецца да заходняга ветру, які заўсёды прыносіць чад вайны, наганяе цёмныя хмары, атручвае паветра і ваду крыніц:

Ты песню зноўку маю
Глушыў, але яна жывае.
Я і ён на варце я стаю
Свяшчэнных меж — страіцаў краю,
І калі павіст крыл тваіх
Я зноў пачую, — песня ўдыме
Кінуць вал з глыбін марскіх
І насустрачу ў наступ рыне,
Яна да зораў залатых
Падыме горы, пра якія
Пераваліць не зможаць ты
І кінуць хмары градавыя.

Ты песню зноўку маю
Глушыў, але яна жывае.
Я і ён на варце я стаю
Свяшчэнных меж — страіцаў краю,
І калі павіст крыл тваіх
Я зноў пачую, — песня ўдыме
Кінуць вал з глыбін марскіх
І насустрачу ў наступ рыне,
Яна да зораў залатых
Падыме горы, пра якія
Пераваліць не зможаць ты

НЕКАЛЬКІ ДУМАК ПРА ПАЭЗІЮ АЛЯКСЕЯ ЗАРЫЦКАГА

Піліп ПЕСТРАК

Нядаўна выйшаў з друку зборнік вершаў Аляксея Зарыцкага — «Арліная крыніца». Паводле свіх асноўных матываў А. Зарыцкі — рамантык у нашым сацыялістычным сэнсе слова. Рамантызм Зарыцкага вынікае з правільнага разумення арганічнай сувязі паэта са сваім народам.

У творчасці А. Зарыцкага элемент знічы пераважае над лірычным. І ў гэтым імёна сіла паэта ў яго паэтычных шуканнях да фальклору, да лягенд, былін і казак.

Такія прыёмы ў вырашэнні тэм набліжаюць яго творы да лепшых твораў рускай і беларускай паэзіі. Да іх трэба далучыць вершы «Заслонаў», «Ад сэрца ў сэрца», пэмы-баллады: «Як хадзілі нашы хлопцы з Каўпаком», «Арцемава шабля» і, урэшце, верш пра Гастэла. Сіла паучыцца, народнасць, паканічасць, рэльефнасць і прастата робяць гэты верш лепшым творам пра Гастэла:

Не паучы табе, орле, ніколі
Ветра поспіст у жывіненскім полі,
Рэчкі пляскаць ды шопалк таполі,
Беспрысмыны твой сон не-
парушы...

Дзе-ж ты, орле, дзе, родны і мужны,
Спіш цяпер? За якою дадзінай,
Пад якою шумілаў ялінові?
Народ знашоў месца, дзе па-
геройску загінуў Гастэла:

... Не шукайце магіл арлінай, —
Кажучы, — там, дзе гасцэлава
сэрца
Перастала, успыхнуўшы, быцца, —
На тым месцы цяперака лясца
З глыбін нечэпавай крыніца.

Вербы ўзялі над ёй свае шаты,
І вяду з яе птоць арляняты.
Апошнія два радкі гуцаць, як за-
павет для наступных пакаленняў:

«Піце з крыніцы арлінай, каб са-
мім быць такімі арламі, якім быў
Гастэла».

Паэмы «Наш сын» і «Дума пра сяброўства і Радзіму» таксама хоць і некалькі аддалена, уваходзяць у эпічна-фальклорную плынь. Дзіўна-мастацкае абагульненне, якога дасягае паэт у сваіх вершах, выразаецца ў вобразе, іх дакладнасць сведчаць аб правільным разуменні А. Зарыцкім задач нашай паэзіі, аб яго паэтычнай культуры.

Умець ад адзінавага прысці да агульнага, умець, адштурхнуўшыся ад дэталі, раскрыць вялікае — гэта азначае умець мысліць вобразамі. Найлепшым доказам сказанага з'яўляецца верш «Гарыскі домік».

Трэба адзначыць яшчэ адну якасць у вершах Зарыцкага. Гэта — рэльефнасць.

У вершы «Заранцы» расказваецца, як дзед-пятагон, стогодны Церах, выйшаўшы паглядзець на разліў Прыпяці, успамінае той час, калі ён ганяў палты на Прыпяці і Дняпру праз парогі, праз небяспечнае месца, якое прызвалі «Ненасыщен».

Плыт ламае
У гармоніі
Ненасыщен ненажорны...

Смерць пашкавала талы дзед за ўмельства, але Дняпро ўсё-ж такі ўзяў сабе ахвяры:

Толькі хваляй змыта кайстра,
Толькі люлька з роту ўпаля,
Мо' цяпер на дні жарсцвяным Абадом блішчыць мядзяном?

Такіх рэльефных дэталю ў вершах А. Зарыцкага вельмі многа. Тэматыка вершаў А. Зарыцкага вынікае з сучаснасці. Рамантызм па сваёй прыродзе, А. Зарыцкі знаходзіць у фальклору для сябе ілюстрацыю. Назіраем мы гэта найбольш у творах аб Айчынай вайне. Гэтая тэматыка займае ў зборніку найбольшае месца.

У пэме «Наш сын» расказваецца, як невялікая група партызан (адзіна, ад імя якога выдзецца расказ, голы што спусціўся з парашутам), ідучы па пушы, пачулі голас малага дзіцяці. Матку гэтага дзіцяці забілі немцы.

Сябры-воіны гадуюць аб лёсе гэтай забітай гадючцы — хто яна, адкуль, і глядзяць на малаго: Месяц сем Меў веку хлапчына, Як сціхне, Свае кулакчы пачынае смактаць, Упарта шукае кагосьці вычма, Заецца, Збіраецца шэста спытаць.

Воіны панеслі хлапчыка «зблытаным тропам лясным», назваўшы яго сваім сынам, і адправілі санітарным самалётам на Вальку зямлю.

Гэта — пэма аб тым, ад чаго не мае права адмаўляцца чалавек, — аб пшчотнасці да дзіцяці. Салдацкія насілі гэтую пшчотнасць пад сваімі шэрымі шынялімі, ў сэрцах.

Яшчэ давалася Пабачыць нам многа — І Мінск І каменне варшаўскіх руін, Але не маглі мы Забачыць малага І часта казалі:

— Як маецца сын? У гэтай пэме А. Зарыцкі паказвае, як сацыялістычны дзяржаўны лад узняў і ўнімае чалавека на высокую маральную вышыню.

Другая пэма — «Дума пра сяброўства і Радзіму» — рэч аргінальная, напісаная дынамічна. Да паэта прыходзяць баявыя сябры, з якімі ён крочыў у паходах вайны.

Уваходзіць Гаранін — палкоўнік, герой вызвалення Гданьска, Прагі, якому Даватар падарыў свайго баявога каця «ішчэ пад Масквою». Уваходзіць і кэмпат Карташоў. Сябры зайшлі толькі адведць паэта, не хочуць затрымавацца, бо трэба за ноч «сяброў абыйсці ўсіх да рэшт» па ўсяму Савецкаму Саюзу. Вось якая вялікая братняя сям'я! Яднае іх вялікая дружба, замацаваная ў бою і ў працы.

І развітаўся я з імі ля брамы,
Рукою махнуўшы зчэліва...

І слухаў, як з гоманам дружным заікалі
У далечы любячы госці, —
Нібы прашумелі вясновыя хвалі
Далёкай маёй маладосці.
Верш «Заслонаў» пераклікаецца з матывамі былінага эпаса. «Гавораць, што ў цёмным бары Заслонаў у бойцы загінуў». Няпраўда, — кажа паэт. Заслонаў заснуў пад шум баравы, «каб дужасці новай набрацца».

Сяброў і Радзіму ён сніць,
У сніх іх імёны шапача,
А поруч і зброя ляжыць,
І конь капытамі грукоча.
А грозны наблізіцца час,
Не знойдзе Заслонаў спакою, —
Праз нетру прыскача да нас,
Сціскаючы верную зброю.

У пэмах-балладах «Як хадзілі нашы хлопцы з Каўпаком» і «Арцемава шабля» паэт пераходзіць ад каментарнага характару да песеннага народнага матываў.

Найбольш вартаснае, што ёсць у зборніку Зарыцкага, — гэта ўсё, што напісана на тэму Айчынай вайны. Тое, што напісана паэтам на пасляваенную тэматыку, на тэму адубовы, — па сваёй якасці на ўзроўні сярэдніх вершаў. Я маю на ўвазе вершы: «Вялікае ворыва», «Ноччу ў полі», «Млын», «Заранцы», «Першы гудок», «Карань», «Жывіненскі раініца», «Агітатар», «Нецярліваць».

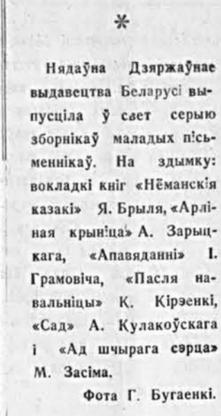
Лепшымі з іх трэба лічыць «Вялікае ворыва», «Першы гудок», верш «Заранцы».

Аб недахопах твораў Зарыцкага на тэму аднаўлення тэрэга гавораць у цэлым. У іх нехапае глыбокага асэнсавання сучаснасці, адсутнічае шырыня тэматыкі. Вершы, напісаныя на пасляваенную тэматыку, нагадваюць замалеўкі, за выключэннем некалькіх вершаў з лагічным абагульненнем.

Да твораў эпічнага характару можа паўстаць у паэта адна небяспечка: скаціцца да празаізма.

Заканчваючы артыкул, трэба сказаць, што паэзія Зарыцкага — больш эпічная па сваёму характару. А. Зарыцкі, як эпік, патрапляе праз фальклорны матывы перадаць рэчаіснасць і перадаць яе павольна; ён намагаецца базіравацца на лепшых традыцыях рускай і беларускай, украінскай паэзіі.

Аляксей Зарыцкі валодае асноўнай якасцю, патрэбнай для творчасці, гэта — правільнага разумення паэзіі як дзейнай сілы ў вярнішчым руху народа наперад, да вяршынь камунізму.

Фота Г. Бугаенкі.

У тэатры оперы і балета

Беларускі дзяржаўны тэатр оперы і балета паказаў у новай рэдакцыі балет «Дон Кіхот» Мінкуса. Сп'ятакталь пастаўлены балетмайстрам К. Мулерам (мастак А. Марыкс, дырыжор — Г. Пятроў).

Партыю Кітэры выканала арт. А. Нікалава, Басліі — арт. С. Дрэчын.

У выдзелю 21 сакавіка тэатр пачынае спектакль «Чыо-Чыо-Сан-Пучыні» Дырыжор — І. Піггард.

У гадоўных ролях — мадам Бетэр-уай — арт. В. Малькова, Пінкер-тон — арт. В. Лапін, консул — арт. Н. Сардобаў.

Тэатр рыхтуе дзве прэм'еры, якія будуць паказаны ў красавіку.

Ленінградская хроніка

Нядаўна адбыўся агульнаградскі сход ленінградскіх пісьменнікаў. Доклад на тэму «Партыя і вобразы большэвікоў у савецкай літаратуры» зрабіў праф. В. Мейлах.

У спрэчках па дакладу выступілі А. Пракоф'ев, В. Арлоў, В. Ліўшыц, В. Друзін, Т. Трыфанова, Г. Алёхін і інш.

З прамовай выступіў таксама адказны сакратар Саюза савецкіх пісьменнікаў СССР Л. Субоцін.

Выступаўшыя крытыкавалі раман В. Панавай «Кружыліха», апавесць К. Сіманова «Дым бацькаўшчыны», 3-ю частку пэмы А. Беззменскага «Трагедыяная ноч» і пэму Н. Грыбачова «Калгас «Большэвік».

У 1948 годзе спэцнаецца 125 год з дня нараджэння А. Н. Астроўскага і 100 год з дня смерці В. Г. Вяліскага. У сувязі з гэтымі датамі Інстытут літаратуры Акадэміі навук СССР рыхтуе да друку чарговую том «Літаратурына спадчына», прысвечаны В. Г. Вяліскаму. У ім будуць змешчаны неапублікаваныя артыкулы Вялікага крытыка, новай біяграфічнай матэрыялаў аб ім і даследаванні аб літаратурына-крытычных поглядах В. Г. Вяліскага.

Інстытут падрыхтаваў і знаходзіцца ў друку манаграфія аб Вялікім рускім драматургу А. Н. Астроўскім.

У лютым месяцы ленінградскае аддзяленне Саюза савецкіх пісьменнікаў СССР правяло канферэнцыю літаратуры Ленінградскай, Ноўградскай, Мурманскай, Пскоўскай, Архангельскай, Валодзьскай, Вяліка-Лукскай абласцей і рускіх пісьменнікаў Эстонскай, Латвійскай, Літвыскай і Карэла-Фінскай ССР.

Удзельнікам канферэнцыі былі прычатыны даклады на тэмы: «Перамога навуковага камунізму ў СССР», «Аб шляхах развіцця савецкай літаратуры», «Ленін і Сталін аб літаратуры і мастацтве», «Раман як жанр», «Аб сацыялістычным рэалізме», «Паэтычны жанр» і «Апаваданне і нарыс».

У гэтай вельмі драматычнай для Гіла сітуацыі, калі на радзіме яго чакае магчыма пакаранне, беспрацоўе і нявырашанасць лёсу, Гіла — П. Пекур застаецца такім-жа лёгкадушным і абаякавым, як і ў першых сцэнах амерыканца Джэма Гіла далёкі ад палітыкі, ён у ёй нічога не разумее. Ён і ў Германію прыйшоў не столькі для барацьбы з фашызмам, колькі для таго, каб зрабіць свой бізнес. Атрымаўшы з чужых ролі пераможца, ён вясёлы, лёгкадушны, самаўпэўнены, галава яго занята зусім не клопатамі аб нямецкім насельніцтве і будучым Германіі, а хутэй экскурсанцкім захапленнем ад цікавай прагулі па Еўропе. Яго калегі — сянатар Вуд, журналісты Кэмпбэл, Лойд, Эчман — прытрымліваюцца некалькі іншых поглядаў на свой паход у Еўропу. Рыцары долара і лёгкая нажывы, гэтыя паны не збіраюцца абмяжоўвацца выладковымі суверэнітамі. Яны прыйшлі сюды ўсупрэй і на-доўга. Ім мала захопленая пра-мысловасць, рынак збыта, музейны каштоўнасці ў сваёй зоне, яны імкнучыся перахапіць сёбе-то з патэнту і з савецкай зоны і зася-ляюць туды агентаў. Наўня Гіла не дадуцца да бізнесу такога маштабу і ледзь не сапсаваў усёй рускага пучка. Аднак, неабходна адзначыць у актара рост прафесій-нага майстэрства ў гэтай ролі.

У рамках свайго невялічкага тэксту С. Станюта стварыла досыць тыповы вобраз нямецкай жанчыны, даччы прафесара Дзітрыхса.

Перазнакам з нейкага вадзілья атрымаўся ў В. Гаратава хрысціян-скі дэмакрат Шрэдар.

Джэма Гіла, гэтак сама, як і Кузьмін, з'яўляецца кампаністам суседняга раёна. У іх аднолькавыя адміністрацыйныя функцыі, адоль-кавыя правы і абавязкі і нават ад-

Адноўлена выданне зборніка «Летапіс друку БССР»

Нядаўна выйшаў з друку перша частка «Летапісу друку БССР».

Матэрыялы, змешчаныя ў «Летапі-су», даюць поўнае ўяўленне аб вы-данніх 1946 года. Паводле статы-стычных дадзеных, у 1946 годзе было выпушчана ў рэспубліцы 343

назвы кніг, агульным тыражом у 6.512.700 экзэмпляраў.

Цяпер бібліяграфічны інстытут рыхтуе спецыяльны нумар «Летапі-су», у якім будуць паказаны кнігі беларускіх пісьменнікаў і артыкулы аб Беларусі, напісаныя за гады Вялікай Айчынай вайны.

Выстаўка жанчын-мастакоў

9 сакавіка ў памяшканні Дзяр-жаўнай карцічнай галерэі БССР адкрылася выстаўка работ жанчын-мастакоў Беларусі. На выстаўцы прадставілі свае работы С. Лі,

Г. Азгур, Р. Кудрэвіч, Г. Ізэргіна

Т. Разіна, Н. Варвановіч, Маеў-ская, М. Барковіч, Н. Галоўчанка і А. Былінская.

На здымку (злева на права): арт. В. Краўцоў—Кэмпбэл, нар. арт. БССР У. Ула дзімірскі — праф. Дзітрых, арт. П. Пекур — палкоўнік Гіла і засл. арт. БССР І. Шаціла—палкоўнік Кузьмін.

Фота Г. Бугаенкі.

Р. ЯЎГЕНАЎ „Губярнатар правінцы“

(У Дзяржаўным тэатры імя Янкі Купалы)

Пэса бр. Тур і Л. Шэйніна «Губярнатар правінцы» знаёміць нашага гледача з савецкай палітыкай у акупаванай зоне Германіі. Прынцыпы гэтай палітыкі раскрываюцца ў дзеяні і паводзінах нашых фізіцэраў, якім пасля пераможнага завяршэння Вялікай Айчынай вайны давалася прыняць на сябе функцыі арганізатараў мірнага жыцця і ладу ў разбураным гітлераўскім райху.

У вобразе палкоўніка Кузьміна — «губярнатара правінцы» — аўтары раскрываюць якасці савецкага чалавека, яго багаты інтэлектуальны свет, яснасць і паслядоўнасць камуністычных перакананняў, усведамленне сваёй сілы і перавагі над людзьмі капіталістычнага Захаду.

У выкананні артыста І. Шацілы палкоўнік Кузьмін набывае такія стаючыя якасці, як прывабынасць душы, добрае пачуццё гумару і жыццёвую перакананасць у сваіх паводзінах. Актару ўдалося паказаць свайго героя разумным і вольным, мужным і чутым, добрым палітыкам і знергічным адміністраатарам у новай для яго ролі — каманданта горада Альтэнштадт.

Савенкі патрыёт, тыповы прад-стаўнік нашага афіцэрства, палкоў-нік Кузьмін са сваёй танкавай часцю прайшоў па дарогах вайны ад Волгі да Эльбы. Перад яго вачыма мнілі разбураныя варажым насіч-цём гарады і сёлы, па-варэскаму забітыя і пакаленчаныя савецкае люд-зі. Сэрца яго поўна нянавісці да фашысцкіх злачынцаў. Аднак, пры-несшы ў Германію справядлівае па-каранне, ён не становіцца на шлях сляпой помсты да ўсяго нямецкага

народа. Бязлітасны да фашыскага ваўка Шмэтау, які прыкываецца авечай скурай, ён чулы і ўважлівы да старога прафесара Дзітрыхса, цярплівы і настойлівы ў адноснах да яго ўнука Вальтэра, тактоўны кіраўнік у дачыненні да сына пра-фесара, камуніста Курта.

І. Шаціла досыць яркімі і выра-знымі актёрскімі сродкамі маюць сцэнічны вобраз палкоўніка Кузьмі-на, шырока раскрываючы яго змест і аўтарскія характарыстыкі, хаця актара і не заўсёды стае яшчэ паў-нацы пачуццёў і паслядоўнасці ў сваіх сцэнічных паводзінах. Часам у актара прарываюцца істерычныя інтанацыі там, дзе паводле ўнутра-няга зместа, павінен быў быць усхваляваны, але цвёрды тон, які ідзе ад упэўненасці ў сваёй сіле і перавазе (сцэна з Дзітрыхам). Наўдалым мы лічым і першы выхад палкоўніка Кузьміна на сцэну. Ён з'яўляецца ў новым чысцельнім гар-нітуры, спакойны і нават абаякавы, у той час, калі з усёю зместу сцэ-ны вынікае, што Кузьмін прабыў у сваім танку не адзін баявы дзень і прайшоў вялікі і няжкі шлях і, галоў-нае, што ён напярэдадні перамогі.

Вобразы генерала Маслава і ма-бра Глухава выпісаны аўтарамі схематычна і шэра, і ў актёрскім выкананні (генерал — С. Бірыла, маёр — С. Хацкевіч) яны не знай-шлі яркага сцэнічнага уласцівасці.

Сяржант Ягоркін у выкананні А. Баранюскага набывае жывы ры-сы жыццерадаснаму гумару і салда-кай дасціпнасці чалавека, які не губляецца ні пры якіх абставінах.

Гэта своеасаблівы сцэнічны вары-янт славагата Васіля Цёркіна. У цэлым усё вобразы прадстаў-нікоў Савецкай Арміі паказаны ў сп'ятакталь пераканаўча і прадзіва, хаця і недастаткова глыбока па сваёй унутранай распрацоўцы.

Групу нямецкіх жыхароў горада Альтэнштадт узначальвае прафесар Дзітрых. Гэта стары вучоны з до-сыць багатай і цікавай біяграфіяй. У прафесара Дзітрыху і яго сям'і, як у кроплі валды, адлюстроўваюцца ўсе супярэчнасці сучаснай Германіі. Дзітрых — буржуазны дэмакрат, патрыёт буржуазнай Германіі. Ён адрокся ад свайго сына камуніста Курта, якога гітлераўцы пасадзілі ў канцлагер. Ён лічыць сабе беспарт-ыйным вучоным, прадстаўніком так званай «чыстай навуцы», аднак, калі палкоўнік Кузьмін даводзіць яму, што вынайздзены ім ліны служылі нацыстам у вайне, дапамагучы фашысцкім бамбардыроўшчыкам зні-шчыць мірнае насельніцтва, — пра-фесар не мае чаго адказаць. Да-вер'е палкоўніка Кузьміна, які пры-значыў прафесара бургомістрам го-рада, зрабіла пэўны пералом у ду-шы Дзітрыха. Ён паступова разу-мее, што палітыка рускіх накірава-на на карысць германскага народа, і на давер'е адказвае давер'ем, перадаючы рускім уладам патэнт на вынайздзены ім бліжэйшы ліны. Гэты кульмінацыйны момант у ролі Дзітрыха вельмі хваляюча пера-дае У. Уладзімірскі, выканаўца ролі прафесара. Наогул увесь вобраз

старога нямецкага вучонага ў вы-кананні таленавітага майстра бела-рускай сцэны набывае выразнасць і тыповыя рысы. Ён рознастайны і багаты па сваіх вонкавых сродках выяўлення, глыбока адчуты і пра-вільна трактваны. Лёс прафесара не толькі цікавы, але і хваляюе гледача.

Досыць складаную роллю ўнука Дзітрыхса — падростка Вальтэра па-майстэрску выконвае Б. Дакаль-ская. Гэты вымуштраваны гітлераў-скай школай юнак уяўляе сабой досыць цікавую і вострую фігуру. У сваёй аснове Вальтэр мае ста-ноўчыя маральныя якасці, але фа-шысцкая прапаганда і школьная вайсковая муштравка ператварылі яго ў паслухмяны аўтамат. Вальтэр бачыць, што савецкая армія пры-несла ў Германію мір і спакой, ён адчувае добрае абходжанне рускіх з усёй іх сям'ёй, аднак, у ім жывы яшчэ і фашысцкі галдзёнак, і ён згаджаецца раскідваць у шко-ле антысавецкія лістоўкі. Б. Да-кальскай у вобразе Вальтэра ўда-ляецца вельмі выразна паказаць дзе-ржоты гэтага хлапчыка — смелым, амаль плакатным прыёмам — яго замуштраванае чытанне вершаў і вайсковую аўтаматычнасць рухаў і ў той-жа час дзіцячую чутласць у разуменні палзеі, якія адбываюцца на яго вачах.

Бацька Вальтэра, замаскіраваны нацыст Шмэтау, пераканаўча рас-крыты П. Івановым. Складайсясць работы актара над гэтым вобразам

у тым, што Шмэтау напісаны аўта-рамы ў досыць простых лінейных рысах. Сутнасць яго ясна за пер-шых слоў. У гэтым абразе П. Іванову ўдалося пазбегнуць шаб-лонных актёрскіх прыёмаў у паказе падобных тыпаў.

Тое-ж самае можна сказаць і аб выкананні Б. Ямпольскім аналагі-чнага вобразе Шранка, хаця ў ім менш жыццёвых інтанацый і больш знешняга паказу.

Малады актёр Б. Уладзімірскі не раскрывае асноўнай сутнасці ня-мецкага камуніста Курта Дзітрыхса, які доўгі час прасядзеў у нямецкіх канцлагеры і вызвалены адтуль Со-вецкай Арміяй. Замест паказу сі-лы духа і выключнай веры ў свае партыйны перакананні актёр галоў-ную ўвагу звярнуў на вонкавыя фарбы вобразу — яго знісценасць турэмным рэжымам і прыняжанае адчуванне сваёй віны за той шлях, на які стала Германія пасля гіт-лераўскага пучка. Аднак, неабходна адзначыць у актара рост прафесій-нага майстэрства ў гэтай ролі.

Перазнакам з нейкага вадзілья атрымаўся ў В. Гаратава хрысціян-скі дэмакрат Шрэдар.

Джэма Гіла, гэтак сама, як і Кузьмін, з'яўляецца кампаністам суседняга раёна. У іх аднолькавыя адміністрацыйныя функцыі, адоль-кавыя правы і абавязкі і нават ад-

нолькавыя службовыя адзнакі. Яны абодва палкоўнікі, абодва танкісты, абодва ўпершыню становіцца вай-сковымі адміністраатарамі. І воль пры гэтай аднолькаваці вонкавых рыс, якое непадабенства ўнутранага змес-ту гэтых людзей! Тыповы сярэдні амерыканец Джэма Гіла далёкі ад палітыкі, ён у ёй нічога не разумее. Ён і ў Германію прыйшоў не столькі для барацьбы з фашызмам, колькі для таго, каб зрабіць свой бізнес. Атрымаўшы з чужых ролі пераможца, ён вясёлы, лёгкадушны, самаўпэўнены, галава яго занята зусім не клопатамі аб нямецкім насельніцтве і будучым Германіі, а хутэй экскурсанцкім захапленнем ад цікавай прагулі па Еўропе. Яго калегі — сянатар Вуд, журналісты Кэмпбэл, Лойд, Эчман — прытрымліваюцца некалькі іншых по-глядаў на свой паход у Еўропу. Рыцары долара і лёгкая нажывы, гэтыя паны не збіраюцца абмяжоўвацца выладковымі суверэнітамі. Яны прыйшлі сюды ўсупрэй і на-доўга. Ім мала захопленая пра-мысловасць, рынак збыта, музейны каштоўнасці ў сваёй зоне, яны імкнучыся перахапіць сёбе-то з патэнту і з савецкай зоны і зася-ляюць туды агентаў. Наўня Гіла не дадуцца да бізнесу такога маштабу і ледзь не сапсаваў усёй рускага пучка. Аднак, неабходна адзначыць у актара рост прафесій-нага майстэрства ў гэтай ролі.

У рамках свайго невялічкага тэксту С. Станюта стварыла досыць тыповы вобраз нямецкай жанчыны, даччы прафесара Дзітрыхса.

Перазнакам з нейкага вадзілья атрымаўся ў В. Гаратава хрысціян-скі дэмакрат Шрэдар.

Джэма Гіла, гэтак сама, як і Кузьмін, з'яўляецца кампаністам суседняга раёна. У іх аднолькавыя адміністрацыйныя функцыі, адоль-кавыя правы і абавязкі і нават ад-

нолькавыя службовыя адзнакі. Яны абодва палкоўнікі, абодва танкісты, абодва ўпершыню становіцца вай-сковымі адміністраатарамі. І воль пры гэтай аднолькаваці вонкавых рыс, якое непадабенства ўнутранага змес-ту гэтых людзей! Тыповы сярэдні амерыканец Джэма Гіла далёкі ад палітыкі, ён у ёй нічога не разумее. Ён і ў Германію прыйшоў не столькі для барацьбы з фашызмам, колькі для таго, каб зрабіць свой бізнес. Атрымаўшы з чужых ролі пераможца, ён вясёлы, лёгкадушны, самаўпэўнены, галава яго занята зусім не клопатамі аб нямецкім насельніцтве і будучым Германіі, а хутэй экскурсанцкім захапленнем ад цікавай прагулі па Еўропе. Яго калегі — сянатар Вуд, журналісты Кэмпбэл, Лойд, Эчман — прытрымліваюцца некалькі іншых по-гля